

**PANNON EGYETEM
GAZDÁLKODÁSI KAR ZALAEGERSZEG**

Az orosz – ukrán háború gazdasági hatásai Magyarország kereskedelmére és lakosságára

Témavezető: Dr. Szili-Fodor Dóra

Külső konzulens: Takács Dezső Ferenc

Molnár Máté Miklós

Felsőoktatási alapképzés

Nappali

Gazdálkodás és menedzsment

Szolgáltatásmenedzsment

2024

PANNON EGYETEM
GAZDÁLKODÁSI KAR ZALAEGERSZEG

SZERZŐI NYILATKOZAT A DOLGOZAT BENYÚJTÁSÁHOZ

Hallgató neve:	Molnár Máté Miklós		
Képzési szint:	felsőoktatási alapképzés		
Szak:	Gazdálkodás és menedzsment		
Szakirány (ha van):	Szolgáltatásmenedzsment		
Neptun kód:	A6OU4C	Védés éve:	2024
Dolgozat címe:	Az orosz – ukrán háború gazdasági hatásai Magyarország kereskedelmére és lakosságára		
Egyetemi témavezető:	Dr. Szili-Fodor Dóra		
Gyakorlóhelyi konzulens:	Takács Dezső Ferenc		
Öt kulcsszó a dolgozatról:	ukrán háború, fogyasztói magatartás, kereskedelem, gazdasági következmények, árváltozás		

Kérjük a szerzői döntésnek megfelelő opciót aláhúzni:

Hozzájárulok / nem járulok hozzá, hogy szakdolgozatomat / záródolgozatomat / diplomadolgozatomat az Egyetem az interneten a nyilvánosság számára repozitóriumában közzétegye.

A hozzájárulás szerzői feltételei:

- a dolgozat magáncélra letölthető, a forrás megjelölésével szabadon idézhető, de az idézés szokásos terjedelmét meghaladó felhasználás (átvétel) tilos,
 - hozzájárulásom időtartamra nem korlátozott és bármikor visszavonható.
- (Hozzájárulás hiányában a dolgozat csak az Egyetem arra kijelölt számítógépein, képernyős megtekintéssel kutatható. Egyéb hozzáférés, többszörözés nem engedélyezett.)

Büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom az alábbiakról:

- dolgozatom mindenben eleget tesz a vonatkozó és hatályos intézményi előírásoknak,
- a dolgozatban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, a leírtak saját, önálló munkám eredményei,
- a dolgozatban felhasznált adatokat, forrásokat a szerzői jog figyelembevételével alkalmaztam,
- a dolgozat nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén felsőoktatási szakképzés, diplomaszerezés vagy szakirányú továbbképzés során.

Tudomásul veszem az alábbiakat:

- a dolgozat szerzői jogtisztaságának ellenőrzésére az Egyetem szoftveres ellenőrzést (plágiumszűrést) végezhet és eredményét a dolgozat értékelésében felhasználhatja,
- a dolgozat elektronikus formában, az Egyetem repozitóriumában kerül elhelyezésre és a hatályos jogszabályok, intézményi szabályzatok szerint, valamint fentebbi szerzői rendelkezéseimnek megfelelően biztosítható a kutatási célú hozzáférése,
- a dolgozat metaadatai és szerzői összefoglalója online nyilvánosak.

Zalaegerszeg, 2024.05.23

hallgató aláírása

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	3
1.1 Témaválasztás indoklása	3
1.2 Hipotézisek.....	4
2. SZAKIRODALMI KITEKINTÉS	5
2.1 Orosz-ukrán háború történelmi gyökerei.....	5
2.2 Gazdasági következmények	8
2.2.1 A nemzetközi pénzpiac és a gazdasági helyzet alakulása	9
2.2.2. A mezőgazdasági szektor alakulása	11
2.2.3 Az orosz és ukrán acélipar	14
2.2.4 A kőolaj és a földgáz	15
2.3 Oroszországgal szembeni ellenintézkedések és hatásaik	17
2.4 Magyarországra gyakorolt gazdasági következmények	22
3. PRIMER KUTATÁS	26
3.1. A kutatás célja és módszere.....	26
3.2 Demográfiai adatok	28
3.3 Energiafogyasztással kapcsolatos kérdések	33
3.4 Vásárlások és a háztartások kiadásai.....	36
3.5 Közlekedéssel kapcsolatos változások	41
4. HIPOTÉZISEK VIZSGÁLATA	44
5. ÖSSZEFOGLALÁS	45
IRODALOMJEGYZÉK.....	47
ÁBRAJEGYZÉK	50
1. Melléklet: A primer kutatásban alkalmazott kérdőív	51
2. Melléklet: Szerzői összefoglalás	58

1. BEVEZETÉS

1.1 Témaválasztás indoklása

A tanulmányban a 2022 februárjában kirobbanó és az azóta is tartó orosz – ukrán háború gazdasági és a mindennapi életre gyakorolt hatásait szeretném bemutatni részben globális tendenciákat bemutattva, valamivel részletesebben pedig ezek hazai relevanciáját vizsgálom. A téma meglehetősen aktuális és a mindennapi életünkre is kihat, nem mellesleg meg is határozza azt. Azért tartom fontosnak a jelen helyzetben a választott témám feldolgozását, hiszen a még mindig tartó háború nem csak a háborús országok, hanem az egész világra jelentős hatással van, a fogyasztói trendek megváltozására, kihatással van a kereskedelemre, élelmiszeriparra, és a nyersanyagokra is. Véleményem szerint nincs olyan ember hazánkban, aki valamilyen módon ne érezte volna meg a háborúval járó következményeket, akár a hétköznapi, akár a gazdasági vagy üzleti életben, ezért esett a választásom erre a témára. Illetve nagyon érdekesnek tartottam elemezni a témát és kíváncsian várom a kutatásom eredményeit, hogy valóban hazánkban is jelentősen észrevehetőek-e a szomszédságunkban zajló háború mind gazdasági mind pedig hétköznapiakra gyakorolt hatásai.

Már a hadikonfliktus előtti két évet is a COVID-19 világjárvány okozta gazdasági sokkhatás határozta meg. A járvány meglepetésként és felkészületlenül érte az egész világot, így természetesen hazánkat is. Az országok nem voltak felkészülve egy ilyen hosszan tartó világjárványra éppen ezért kezdetben nem tudták milyen intézkedéseket tegyenek. A kezdeti enyhébb intézkedések sikertelensége után sor került egy úgynevezett kijárási tilalomra is. Rengeteg üzlet, termelői egység, vendéglátó egység zárta be kapuit és a növekvő árak, infláció is nagy szerepet játszott a gazdasági helyzet visszaesésében. Viszont a magyar gazdaság a lehetőségekhez képest jól viselte a helyzetet és a járvány előtti kibocsájtási szintet gyorsan utolérte. 2022 február közepéig a gazdasági helyzet alapján közel hat százalékos növekedésre lehetett számítani. Ekkor azonban egy újabb nem várt esemény a szomszédunkban azóta is zajló fegyveres konfliktus vette kezdetét. Ez a tényező jelentős bizonytalanságot hozott az előrejelzésekbe, hiszen a konfliktus és a kapcsolódó rövid, illetve hosszú távú hatásait sem láttuk tisztán. Az egyik legjelentősebb ilyen hatás az infláció mértékének drasztikus növekedése, amely jelentős mértékben eredményezte a többi szektorban történő növekedést, drágulást. Hazánkban 2022 februárja és 2023 februárja között 17,4%-kal nőtt meg az infláció

mértéke, amely nagyrészen betudható a háború kirobbanásának. A fogyasztói átlagárak 2023 novemberében 7,9%-kal haladták meg az egy évvel korábbi értékeket. (Attila, 2023.)

Szeretném megvizsgálni az eddig eltelt több mint két évben lezajló hatásokat, és ehhez kutatásomban a hétköznapi emberek tapasztalatait és meglátásait vizsgálom, hogy hogyan, miben és mennyivel változott meg az életük, ha nem is a háború közvetlen okai, hanem annak Magyarországra gyakorolt hatásai miatt. Úgy gondolom, hogy legjobban megfigyelhető változások az élelmiszeriparban és az ehhez köthető kereskedelmi szektorban és az energiaszektorban figyelhetők meg. Ezek olyan szegmensek, amik akkor sem állhatnak meg, ha bármilyen globális veszély történik a világban visszagondolhatunk a COVID-19 járványra is. Annak is utána szeretnék járni, hogy melyek azok a cikkek, szolgáltatások, amik háttérbe kerültek és mik azok, amelyek inkább előtérbe kerültek. Fontosnak tartom ezenfelül megvizsgálni, hogy minként változott a fogyasztói magatartás is.

Véleményem szerint, a téma vizsgálata után teljesebb képet kapunk arról, hogy az orosz – ukrán háború során kialakult gazdasági hatások és szankciók miként formálták át az európai és világgazdasági helyzetet és a társadalom miként reagált ezekre a szankciókra, és milyen praktikákkal próbálják csökkenteni a megnövekedett kiadásokat.

1.2 Hipotézisek

Kutatásom kezdetén az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg:

1. Az orosz-ukrán háború gazdasági hatásai növelik a magyar lakosság vásárlóerejének csökkenését, mivel az energiaárak emelkedése és az általános inflációs nyomás következtében a háztartásoknak többet kell költeniük az alapvető élelmiszere, üzemanyagra és egyéb fogyasztási cikkekre, ami csökkenti a fogyasztási hajlandóságot és negatívan befolyásolja a gazdasági növekedést.
2. A vásárlók az áremelkedések következtében nagyobb figyelmet fordítanak az akciók és az akciós termékek keresésére és ez alapján tervezik meg vásárlásaikat.
3. Az orosz – ukrán háború gazdasági hatásai következtében élelmiszerek és az árucikkek vásárlásánál az ár játssza a meghatározó szerepet a minőséggel szemben.

2. SZAKIRODALMI KITEKINTÉS

Ebben a fejezetben az irodalmi vagy a szekunder kutatási formák alapján megszerzett információkat fejtem ki.

A szekunder adat: „Olyan adat, amelyet más, nem az adott probléma céljából gyűjtöttek” (Malhotra, 2008)

A szekunder kutatás talán legnagyobb előnye, hogy az adatokhoz viszonylag könnyen, gyorsan és viszonylag kevés anyagi ráfordítással hozzá tudunk jutni. Viszont mivel a téma meglehetősen friss ezért még nagyon kevés szakirodalom jelent meg belőle, illetve az interneten rengeteg fals információ és álhír látta meg a napvilágot. Ugyanakkor azért is nagyon fontos a szakirodalmak felhasználása, mivel minden ilyen adatot a témában jártas szakértők sok éves tapasztalatával kutatta és publikálta. Ezen adatok tudatában a későbbiekben elvégzett primer kutatási kérdéseket könnyebben tudtuk megfogalmazni, illetve vizsgálni a kutatás során kapott válaszokat.

2.1 Orosz-ukrán háború történelmi gyökerei

A nagy népvándorlásnak nevezett időszakban, amely a VI. - VIII. század között zajlott le, a Kárpátoktól északra fekvő vidékről, a Visztula és a Dnyeper folyók közötti területről jelentős szláv népmozgás történt a kelet-európai sztyepp felé. Ezenkívül a IX. században a keleti szláv törzsek, amelyek eredetileg a dél-svédországi viking etnikai csoporthoz tartoztak, a hatalmas Rurik-dinasztia uralma alá kerültek. Ennek eredményeként megalakult a Kijevi Rusz nevű állam, amely felvette a bizánci kereszténységet. Érdeemes megjegyezni, hogy az ukránok, fehéroroszkok és oroszok egyaránt igényt tartanak a Kijevi Rusz örökségére, hasonlóan ahhoz, ahogy a Karoling Birodalmat az utódállamok elődjének tekintik. (Fedinec, 2022)

Az enciklopédiák és lexikonok tömör ténymegállapítást adnak: a Szovjetunió 1991. december 26-án véget ért. A felbomlás szisztematikus folyamata során a korábbi unió feldarabolódott, és egymástól függetlenné vált 15 új ország jött létre. Az azonban, hogy a Szovjetunió felbomlása milyen módon ment végbe, különböző perspektíváknak és értékítéleteknek van kitéve, amelyeket nagyban befolyásolnak az egyéni érdekek. Egyesek törvényes felszámolásként írják le, míg mások úgy vélik, hogy magától szétesett vagy összeomlott. Vannak olyan vélemények is, amelyek arra utalnak, hogy erőszakkal semmisítették meg. (Kemény, 2017)

A Szovjetunió felbomlása során jelentős demográfiai változás következett be, mivel az ukránok kisebbségbe kerültek az újonnan megalakult utódállamon belül. Hasonlóképpen, a kirgizek, grúzok, tádzsik, üzbégek és más etnikai csoportok nem találták könnyen helyüket a

feltörekvő független országokban, mint Ukrajna, Kirgizisztán, Grúzia, Tádzsikisztán, Üzbegisztán és a megmaradt volt szovjet tagköztársaságok. Ez az elmozdulás nemcsak az oroszokat érintette, hanem más független nemzeteket is, amelyek egykor a Szovjetunió részét képezték, mivel küzdöttek, hogy alkalmazkodjanak újonnan felfedezett identitásukhoz és származásukhoz. (Kemény , 2017)

A Szovjetunió úgy gondolta, hogy bizonyos befolyási területekről kivonulva is képesek lesznek globális együttműködésre. Várakozásai azonban nem teljesültek, és becsapva érezték magukat. A nyugati hatalmak nem akarták, hogy a Szovjetunió erős maradjon, és aktívan felléptek azon erőfeszítéseik ellen, hogy a térség országait Oroszországhoz igazítsák. (Kissinger, 2008)

2014 óta folyamatos nemzetközi fegyveres konfliktus van Ukrajna és az Orosz Föderáció között. Ez a konfliktus 2014 februárjában kezdődött, amikor Viktor Janukovics ukrán miniszterelnök elmenekült az országból a tekintélyét gyengítő oroszbarát politikája elleni széles körű tiltakozások közepette. Janukovics távozásával egyidőben az orosz katonai erők ugyanazon a napon, február 22-én gyorsan elfoglalták a Krím-félszigetet. Ezt követően 2014. március 16-án a Krím helyi lakossága népszavazás útján vitatottan kijelentette, hogy elszakad Ukrajnától. Ez a nyilatkozat vezetett a Krími Autonóm Köztársaság létrehozásához, amelyet Oroszország azonnal független államként ismert el. (Hoffmann, 2022)

A forradalmat kiobbantó egyik sarkalatos esemény Viktor Janukovics 2013. november 21-i döntése volt, miszerint leállítja az Ukrajna európai uniós csatlakozásáról folyó tárgyalásokat. (Molnár, 2015)

Az ukrán nép haladási vágya, valamint az ellenzéki pártok egymáshoz közelítettek a közvélemény formálása érdekében tett erőfeszítéseikben. A Függetlenségi Emlékműnél gyűltek össze, hogy békésen demonstráljanak, konkrétan azon a helyen, ahol 9 évvel korábban zajlott a történelmi narancssárga forradalom. Nem sokkal ezután több tízezres tömeg vonult végig Kijev utcáin, és sürgette kormányukat, hogy Oroszország helyett az Európai Unióval folytatott tárgyalásokat részesítse előnyben. (Molnár, 2015)

A 20. század végén jelentős cél jelent meg, amikor Kelet-Európában új nemzetek jöttek létre. Ez a cél a harmonikus légkör megteremtése, valamint a szomszédos államokkal való erős nemzetközi és kétoldalú kapcsolatok ápolása volt. A forrás azt vizsgálja, hogy Ukrajna és Magyarország milyen erőfeszítéseket tesz e cél elérése érdekében, mivel igyekeztek pozitív kölcsönhatásokat kialakítani egymással. Ebből következően politikai és gazdasági kapcsolatok

indultak meg, amelyek az ezredforduló együttműködésének figyelemre méltó példájaként szolgáltak. (Magyar Földrajzi Társaság, 2022)

A donbászi háború a kelet-ukrajnai régióban 2014 márciusa után lezajlott oroszbarát tüntetések nyomán Oroszország közreműködésével robbant ki. Emellett az Orosz Föderáció annektálta a Krím-félszigetet is, tovább eszkalálva a helyzetet. A konfliktus eredményeként önkényesen kikiáltották a Donyecki Népköztársaságot és a Luhanszki Népköztársaságot, ami fegyveres összecsapásokhoz vezetett az ukrán kormányerők ellen. (Grytsenko, 2014)

Mindkét oldalról többször is előfordult szabálysértés, végül 2015 januárjában a harcok intenzitása ismét megnőtt. A donyecki nemzetközi repülőtér és a debalcevei csata különösen kiemelkedik példaként. Ezekben az esetekben mindkét települést erős bombázás érte az ukrán hadsereg részéről, miközben szeparatista ellenőrzés alatt álltak, és fordítva, mivel a demarkációs vonal mentén helyezkedtek el, és mindkét fél számára stratégiai jelentőséggel bírtak. Az ezt követő tűzszüneti megállapodást ugyanazon a helyen írták alá, amely a második minszki jegyzőkönyv néven ismert, ami az eredeti jegyzőkönyv újjáélesztését jelenti. (The Telegraph, 2015)

A 2016-os NATO-csúcstalálkozón a NATO-Ukrajna Bizottság jelentős bejelentést tett, amelyben megerősítette, hogy a szövetség rendíthetetlenül támogatja Ukrajna szuverenitását és területi integritását. Ezenkívül határozottan sürgették Oroszországot, hogy vonja vissza a Krím-félsziget annektálásáról szóló döntését, és hagyjon fel minden Ukrajna elleni agresszív akcióval. Sajnos e támogatás ellenére Ukrajnától megtagadták a NATO-tagjelölt státuszt, mivel Angela Merkel nyíltan ellenezte felvételüket. Sajnálatos módon ezt az álláspontot más szövetséges nemzetek is osztották. Nagyon aggasztónak ítélték Ukrajna NATO-tagságának következményeit, mivel az lényegében a NATO keleti határát Oroszország közvetlen közelébe helyezné, ami potenciálisan „nyílt hadüzenetként” és súlyos biztonsági fenyegetésként fogható fel Oroszország számára. Ez a helyzet döntő geopolitikai kérdést vet fel a Nyugat és a NATO Ukrajna területi integritására vonatkozó politikai nyilatkozatainak hitelességét illetően. (Bernek, 2018)

Vlagyimir Putyin orosz elnök 2022. február 24-én Oroszország és Ukrajna állampolgáraihoz intézett beszédében a folyamatban lévő háborút különleges katonai műveletnek nevezte. Ukrajna „demilitarizálásának” és „denacizálásának”, valamint a donyecki és luhanszki „népköztársaságokkal” mindössze két nappal korábban kötött megállapodás gyakorlati végrehajtásának szükségességét hangsúlyozta. Érdeemes megjegyezni, hogy ez a

megállapodás nemcsak az oroszbarát területekre terjed ki, hanem a „népköztársaságok” ellenőrzése alatt álló teljes közigazgatási területére. (Coalson, 2022)

Jelenleg Fehéroroszországot és Oroszországot politikai és gazdasági kötelék fűzi egymáshoz, Ukrajna pedig más utat választott az euro-atlanti közösséghez való integráció érdekében. Az orosz politikum már jó ideje kétségbe vonja Ukrajna független nemzeti legitimitását. Ez az Ukrajna szuverenitását övező szkepticizmus 2014 óta jelentős területi vitákká fajult, végül a 2022 februárjában kirobbant orosz-ukrán konfliktusban csúcsosodott ki. Putyin orosz elnök egy sor követelést támasztott, amelyek közül az egyik az, hogy Ukrajna soha ne váljon az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) tagjává, és hogy a NATO-nak vissza kell vonulnia Közép-Európából a hidegháború utáni határaihoz. (Fedinec, 2022)

Az ukrajnai válságnak messzemenő következményei voltak, nemcsak Európa biztonságát érintve, hanem feszültséget is gerjesztett a globális politikában, különösen Oroszország és a nyugati országok között. Miközben a NATO főtitkára azt állítja, hogy nincs új hidegháború Oroszország és a Nyugat között, egyre nyilvánvalóbb, hogy az egykor erős partnerség mára üressé vált, és gyakorlatilag nem is létezik. Ezzel szemben az orosz miniszterelnök azzal érvel, hogy valóban elkezdődött egy új hidegháború, és a felelősséget egyenesen a Nyugat vállalra hárítja. Ezenkívül az, hogy Oroszország nem tartja be a korábbi megállapodásokat, tovább rontja a helyzetet, és tovább súlyosbítja a válságot. (Padányi & Tomolya, 2022)

2.2 Gazdasági következmények

A nyugati világ részesedése a globális GDP-ből csökkenőben van, jelenleg az Egyesült Államok, az Európai Unió és az Egyesült Királyság együttes részesedése 44,5%. A szakértők azonban azt jósolják, hogy ez az arány 2040-re 37%-ra csökken. Ezzel szemben a feltörekvő ázsiai gazdaságok, például Kína és India várhatóan jelentős növekedést tapasztalnak majd, ami a globális GDP-ben való együttes részesedésükhöz 25%-ról 35%-ra emelkedik. (National Intelligence Council, 2021)

Az orosz-ukrán háború hatása túlterjed az érintett nemzetek határain, hullámzó hatást gyakorolva a globális gazdaságra. A háború megzavarta a különböző iparágak szerkezetét és működését, különösen a kőolaj és a földgáz világpiacán. Mivel ezeknek a piacoknak a főbb szereplői ellátási láncukban bizonytalanságokkal és zavarokkal néznek szembe, előre kell látni és felkészülni a jelentős átszervezésekre ezekben az ágazatokban. Emellett a mezőgazdasági termékek, különösen a gabonafélék és az olajos magvak világpiaca is várhatóan jelentős

változásokon megy keresztül a konfliktus következtében. E körülmények fényében döntő fontosságú, hogy megértsük a folyamatban lévő háború lehetséges következményeit a világgazdaságra nézve. A világjárvány, a recesszió és a háború jelentette kihívások stratégiai tervezést és intézkedéseket igényelnek a negatív hatások mérséklése és a kilábalás felé vezető út biztosítása érdekében. A 2020-as év egy új évtized kezdetét jelentette, de sajnos a Covid-19 világjárvány által kiváltott pusztító globális recesszióval kezdődött. Ahogy most 2024-ben találjuk magunkat, elkeserítő felismerni, hogy sem a világ nem gyógyult ki teljesen a járványból, sem az azt követő recesszióból. Ezt a zűrzavart tetézi az orosz-ukrán háború kitörése, amelynek nemcsak rövid, hanem közép- és hosszú távon is messzemenő következményei vannak.

2.2.1 A nemzetközi pénzpiac és a gazdasági helyzet alakulása

A Nemzetközi Valutaalap 2021. októberi előrejelzése erős növekedési teljesítményt jelzett 2022-re. A szervezet 4,9%-os globális kibocsátásbővülést jósol, a fejlett országok 4,5%-os, az eurózóna pedig 4,2%-os növekedést jelez. A fejlett országok közül az Amerikai Egyesült Államokban (USA) 5,2%-os, Németországban pedig 4,6%-os növekedési ütem várható. Az IMF előrejelzésének legérdekesebb aspektusa azonban a várható infláció és a rövid távú kamatlábak közötti összefüggésben rejlik. Az árinfláció közelmúltbeli növekedése ellenére az infláció várhatóan 2022-ben az előző évihez képest marad. Másrészt a kamatlábak várhatóan szokatlanul alacsonyak maradnak, a hat hónapos dollárbetétek esetében 0,4%-os, az azonos lejáratú jenbetétek esetében 0, a három hónapos euróbetéteknél pedig 0,4%-os negatív kamat várható. Ez az előrejelzés azt sugallja, hogy a nemzetközi pénzpiacok negatív reálkamatlábakra számítanak a főbb devizák esetében, ami az infláció potenciális emelkedését és a nem konvencionális monetáris politikák végrehajtását jelzi. (Csáki, 2021)

A 2022-es és az azt követő évek egyik legfontosabb aggálya a gazdasági növekedés fenntarthatósága a növekvő kamatlábak és az emelkedő infláció közepette. A pénzbőség, amely a 2021-es fellendülés óta támogatja a növekedést, szintén hozzájárult ehhez a globális kockázathoz. Ezeket az aggodalmakat azonban beárnyékolta az orosz-ukrán háború 2022. február 24-i kitörése. Ez a jelentős esemény kétségtelenül átírta a gazdasági előrejelzéseket, nemcsak 2022-re, hanem a belátható jövőre vonatkozóan is. A háború globális gazdasági hatásának teljes mértékét még nem határozták meg, mivel április közepén még tart. Ennek ellenére számos jelentős következmény biztosan azonosítható. (IMF, 2022a)

A globális gazdasági lassulás az egyes országokat eltérő mértékben érinti, nagyban attól függően, hogy mennyire függenek importált energiától és mezőgazdasági termékektől. A Nemzetközi Valutaalap októberi előrejelzéséhez képest a jelenlegi előrejelzés a globális kibocsátás 1,3 százalékpontos csökkenését prognosztizálja. Ennek oka az Egyesült Államokban és az Európai Unióban (EU) egyaránt várható 1,5-1,5 százalékpontos növekedési lassulás, a legsúlyosabban Németországot érinti a 2,5 százalékpontos növekedési lassulás. A világkereskedelem 2022-re tervezett bővülése 1,7 százalékponttal maradhat el a korábbi várakozásoktól. Emellett a kőolaj világpiaci árának 55%-os emelkedése, a fejlett országokban pedig 5,7%-os fogyasztói árindex növekedés várható idén. Ezt a növekedést nagyban befolyásolja a háború, amely 3,4 százalékpontot tesz ki. A fejlődő és feltörekvő országokban várhatóan 8,7%-os fogyasztói árinfláció várható, a háború pedig 3,8 százalékponttal járul hozzá ehhez a növekedéshez. (IMF, 2022b)

Az Oroszország és Ukrajna között zajló konfliktus miatt mindkét ország értékláncában zavarok tapasztalhatók. Bár Oroszország hozzájárulása a globális kereskedelemhez viszonylag csekély, bizonyos termékcsoportok és termékek, mint például a gabonafélék, a napraforgóolaj, a fémek és a nemesgázok döntő szerepet játszanak. Következésképpen ezeknek a készleteknek a hiánya vagy teljes kiesése bizonyos régiókban zavarokat okozott az élelmiszerek hozzáférhetőségében és egyes iparágak termelési kapacitásában. A világ összes országát felölelő Eora globális input-output adatbázis megerősíti, hogy Ukrajnát, a FÁK-országokat, Oroszországot, valamint az EU közép-kelet-európai tagállamait rövid távon jelentős gazdasági károk érik. (Koppány & Vakhal, 2022)

A már jó ideje tartó ukrajnai konfliktus után úgy tűnik, nincs azonnali megoldás. Ennek eredményeként az Európai Uniónak, beleértve a közép- és kelet-európai országokat is, hosszú távú kiigazításokat kell végrehajtania határaik védelme és a stabilitás biztosítása érdekében. Az EU-n belüli közép-kelet-európai országok – Magyarország kivételével – határozott elkötelezettséget mutattak a konfliktus megoldása iránt. Ha Ukrajna jobb pozíciókkal kerül ki a háborúból, ezek az országok kétségtelenül profitálnak majd. Másrészt, ha Oroszország többszörös területi nyereségre tesz szert, és magát győztesnek tekinti, akkor tartós kiszolgáltatottságuk miatt fokozott figyelmet kapnak. Továbbá a NATO és az Egyesült Államok partnersége ebben az összefüggésben egyre felértékelődik, mivel nem valószínű, hogy a közeljövőben a francia-német tandem, esetleg Lengyelország bevonásával játsszon domináns szerepet. Az EU-nak ezért olyan külpolitikai stratégia kialakítására kell törekednie, amely képes a végrehajtásra. (Farkas, 2022)

A folyamatban lévő ukrajnai konfliktus miatt, amely várhatóan jelentős ideig megoldatlan marad, nagyon valószínűtlen, hogy belátható időn belül helyreálljon a normális kapcsolat. A legjobb esetben létezhetsz valamilyen megállapodás az együttélés módjának megtalálására. Oroszország birodalmi igényeivel és globális hatalomként betöltött szerepével kapcsolatos önfelfogása nagymértékben eltér a tényleges teljesítményétől, ami frusztrált agresszió érzéséhez vezet. A hanyatló népesség és a nehezen megreformálható gazdasági rendszer miatt Oroszországnak reális ambíciókat kell felállítania, hogy egy bizonyos ponton megbízható partnerré válhasson. Tekintélyelvű politikai rendszere ellenére Oroszországot gyakran összekapcsolják gazdag kulturális öröksége és közös keresztény hagyományai iránti csodálattal, ami miatt nemcsak Európa szomszédos országaként, hanem európai nemzetként is tekintünk rá. (Dohnanyi, 2022)

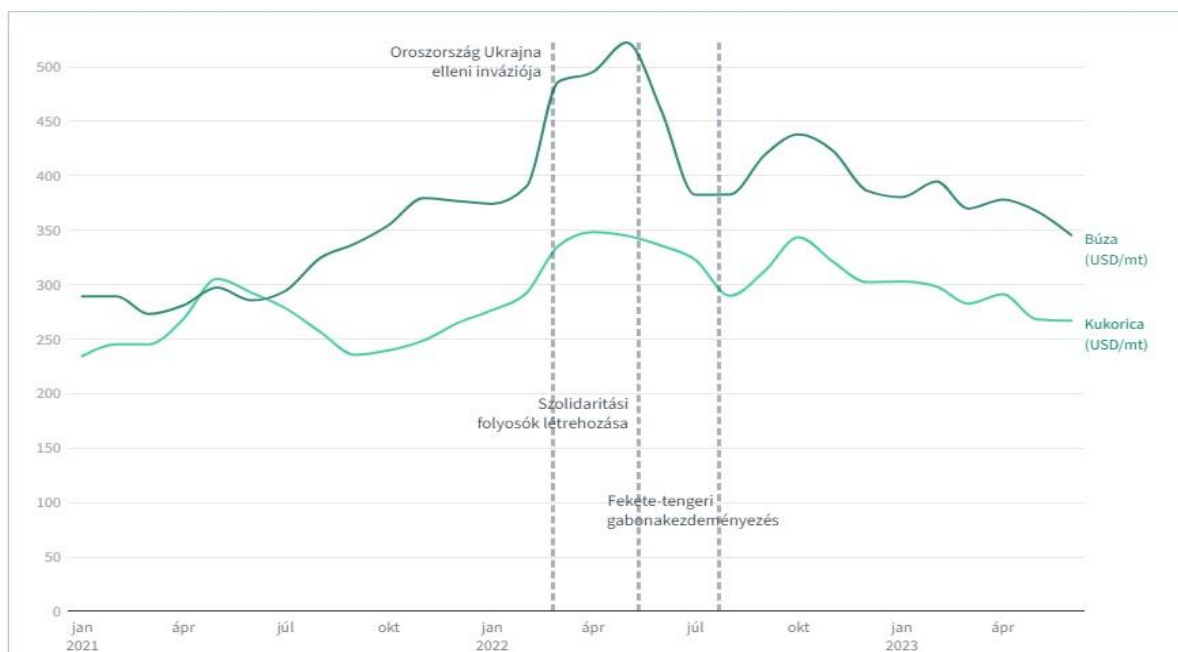
2.2.2. A mezőgazdasági szektor alakulása

Ukrajna esetében bizonytalanság mutatkozik mind a vetésterület, mind a lehetséges terméshozam tekintetében, valamint a betakarított termények országon kívüli elosztásával kapcsolatos kihívások. Ezenkívül az Oroszországgal szembeni szankciók tovább bonyolították exporttevékenységének biztonságát. Oroszország és Ukrajna a búza, a kukorica, az árpa és a napraforgó fő exportőre. A világ legnagyobb búzaexportőreként Oroszország áll az élen, míg Ukrajna az ötödik helyen áll ebben a kategóriában. Az árpaexport tekintetében Ukrajna (Ausztrália után) a második helyen áll világszerte, míg Oroszország a harmadik helyen áll. A kukoricaexportáló országok közül Ukrajna a harmadik (az USA és Argentína után), míg Oroszország a hatodik. Továbbá Ukrajna a világ vezető napraforgóolaj-exportőre, Oroszország pedig a második helyen áll. (Csáki, 2021)

A világ legnagyobb búzatermelőjeként ismert Oroszország 37,3 millió tonnás búzatermést ért el 2020-ban. Ezzel szemben az Egyesült Államok és Kanada egyenként 26,1 millió tonnát, Franciaország 19,8 millió tonnát, Ukrajna pedig 18,1 millió tonnát termelt a globális búzakínálatba. Fontos kiemelni, hogy Ukrajna és Oroszország közösen ellenőrzi a világ teljes búzatermelésének 25%-át. A mezőgazdasági szektor kulcsfontosságú szerepet tölt be Ukrajna gazdaságában, hozzávetőlegesen 15%-kal járul hozzá a GDP-hez. Sőt, Ukrajna büszkén szerepel a világ tíz legnagyobb búzatermelő nemzete között, és kiemelkedő a különféle termények termesztésében, beleértve a burgonyát, a kukoricát, a cukorrépát, az árpát, a repcét, a káposztát, a tököt, az uborkát, a céklát, a borsót és a diót. Oroszországot követően Ukrajna

Európa második legnagyobb országa, hatalmas, több mint 600 000 négyzetkilométeres területtel, és a mezőgazdaság a terület az ország jelentős 71,3%-át foglalja el. Csak az Egyesült Királyság haladja meg ezt az arányt a mezőgazdasági területek 71,7%-ával, Magyarország pedig nem sokkal marad el a maga 58%-ával. A megoldatlan geopolitikai kérdés Ukrajna területi integritásának megőrzése és elismerése körül forog, amit a nyugati világ és a NATO következetesen hangsúlyoz a politikai vitákban. Ez felveti azt az alapvető kérdést, hogy valóban fenntartják és elismerik-e Ukrajna területi integritását. (oconomus.hu, 2022)

Az 1. ábra szemlélteti a búza és a kukorica árának ingadozásait 2021 januárja és 2023 áprilisa között. Figyelemre méltó, hogy mindkét gabona ára és az élelmiszerárak jelentősen emelkedtek Oroszország Ukrajna elleni inváziójának kezdetekor, amely 2022 májusáig tartott és magasan is maradt. A szolidaritási folyosók május végi létrehozását követően azonban az árak fokozatos csökkenése következett be. A fekete-tengeri gabonakezdeményezés, amely 2022 júliusa és 2023 júliusa között tartó megállapodás az Egyesült Nemzetek Szervezete, Törökország és Oroszország között, hogy lehetővé váljon az ukrán export egy fekete-tengeri biztonságos humanitárius folyosón keresztül. A megállapodás júliusi bevezetése enyhe áremelkedést idézett elő 2022 szeptemberében és októberében, de ezt követően ugyanezen év novemberében és decemberében ismét csökkentek. Ezt követően az árak folyamatosan csökkentek, alkalmanként ingadozást mutatva.

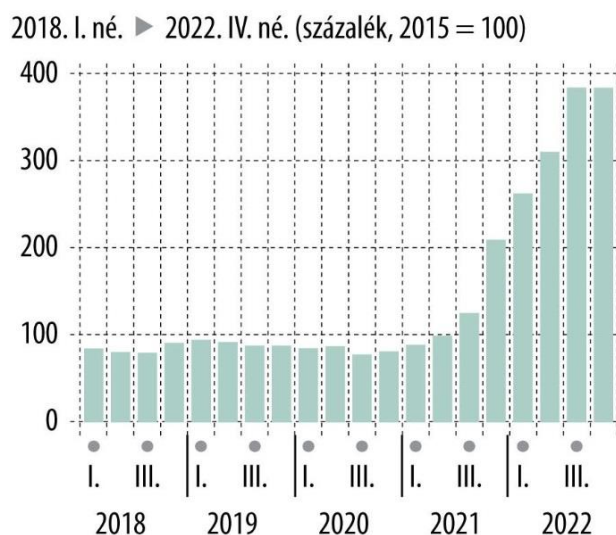

I. ábra: A búza és kukorica árának változása a háború időszaka alatt
 Forrás: Világbank

A hadviselésben részt vevő országokból, különösen Oroszországból származó műtrágyaexport témája nagyon fontos és bizonytalan. Oroszország a világ legnagyobb nitrogénműtrágya-exportőre, és a foszfor-kálium műtrágyák második legnagyobb exportőre, Kína és Kanada mögött. A mezőgazdasági termelés kulcsfontosságú összetevőjeként szolgáló műtrágya-kínálat csökkenése mélyreható hatást gyakorolhat a globális gabonatermelésre. Nevezetesen, az Oroszországból és Ukrajnából származó export visszaesése számos fejlődő országra káros hatással volt, súlyosbítva a mezőgazdasági iparuk fenntartása során felmerülő kihívásokat. (Csáki, 2021)

A probléma súlyosbodott, mivel az orosz kormány aktívan ösztönzi a műtrágyagyártókat, hogy csökkentsék exportjukat. Ez aggodalomra adott okot a küszöbön álló hiány miatt, amely nemcsak az ammónium-nitrát, hanem más alapvető áruk, például a búza, a kukorica és a szójabab árait is érinti. Az amúgy is magas élelmiszerárakat tovább tetézi a mezőgazdasági inputok, különösen a műtrágyák növekvő költségei, amelyek további kihívások elé állítják a fogyasztókat. A hiány egyik fő oka a háború fokozódása, amely a nitrogénműtrágyák elsődleges nyersanyaga, a földgáz árának emelkedéséhez vezet. Következésképpen az európai műtrágyagyártók visszafogták termelésüket. Emellett a kereskedők egyre jobban aggódnak az Oroszországgal, a megfizethető növényi tápanyagok egyik fő szállítójával szembeni esetleges szankciók miatt, amelyek megzavarhatják a globális kereskedelmet. Valójában Oroszország 2021-ben a műtrágyaexporthoz való hozzájárulása a piac közel 20%-át tette ki, így jelentős befolyást gyakorolt. (portfolio.hu, 2022)

A háború következtében a földgáz és a műtrágya ára jelentősen megemelkedett. Ennek következtében márciusban leállt a hazai nitrogénműtrágya szempontjából meghatározó ammónia termelés a péti nitrogénművek költség túllépése miatt. Bár a műtrágyák áremelkedési üteme az év végére némileg mérséklődött, az összesített ár még így is megdöbbentő, 156 százalékkal meghaladta a 2021-es szintet, nagyrészt a már említett áremelésnek köszönhetően. Ennek következtében a gazdálkodók drasztikusan csökkentették műtrágyahasználatukat. A rendelkezésre álló legfrissebb adatok szerint 2022 első kilenc hónapjában jelentős, 31,4 százalékos, közel félmillió tonnának megfelelő csökkenés következett be a mezőgazdasági táblákra kijuttatott műtrágya mennyiségében az előző év azonos időszakához képest. előző év. (Kelemen, 2023)

2. ábra: A műtrágyaárak negyedévenkénti változása

Forrás: <https://www.vg.hu/agrar/2023/03/orosz-ukran-haboru-lovesek-es-aszaly-eros-fronthatasok-az-agrariumban>

2.2.3 Az orosz és ukrán acélipar

Oroszország és Ukrajna egyaránt jelentős szerepet játszik a globális acélexportpiacon, bár hozzájárulásuk viszonylag csekély más ágazatokhoz, például a mezőgazdasághoz és a műtrágyákhoz képest. 2019-ben Ukrajna 5,6 milliárd dollár értékben, míg Oroszország 3,0 milliárd dollár értékben exportált acélt. Ez elhalványul Kína hatalmas, 59,4 milliárd dolláros acélexportjával és az Európai Unió 29,9 milliárd dolláros acélexportjával szemben. Bár az Oroszországból és Ukrajnából származó acélexport összértékét tekintve jelentéktelennek tűnhet, nem szabad alábecsülni a különböző iparágakra, különösen a járműgyártásra gyakorolt hatását. Az acélexport néhány milliárd dolláros vesztesége érzékenyen érintheti a felhasználó iparágakat, ami potenciális áremelkedésekhez vezethet a fémfeldolgozó iparban. (Csáki, 2021)

Több tényező is hozzájárult az acéltermelés növekedéséhez. Az egyik ilyen tényező a növekvő kereslet a piacon, amely jelentős szerepet játszott. Emellett az autók felgyorsult beszerzése is hatással volt a helyzetre. Ráadásul az acélbeszállítók közötti intenzív árverseny tovább befolyásolta az árképzés dinamikáját. Nevezetesen, a kínai és az indiai piacok jelentős növekedésen mentek keresztül, és jelentős acélfogyasztókká váltak, ami a kereslet megugrásához vezetett. Ezenkívül az acéltermelés csökkenése Kínában és világszerte kínálati hiányokat eredményezett, ami az árak további emelkedését okozta. A világválság kitörése további összetettséget jelentett, megzavarta az ellátási láncokat, és hozzájárult az árak nagyobb

ingadozásához. Végül a szomszédos országban zajló háború bizonytalanságot és instabilitást hozott a piacra, ami rendkívül nehezé teszi annak pontos előrejelzését, hogy az árak mikor stabilizálódnak vagy csökkennek. E tényezők sokasága miatt jelenleg nehéz pontosan meghatározni, hogy az árak mikor szűnnek meg felfelé ívelő pályájukon. (cnc.hu, 2022)

Ukrajna és Oroszország együttesen tíz százalék körül járul hozzá a globális acélkereskedelemhez. Azonban mindkét ország exportjának jelentős csökkenésére számít. Ezenkívül a szállítási díjak világszerte jelentősen megugrottak, ami a távoli területekről történő áruszállítás jövedelmezőségének csökkenését eredményezte. Az Európai Unió teljes éves acélfelhasználása 150 millió tonnát tesz ki, amelynek 20 százaléka a nemzetközi piacokról származik. Ezen import 40 százalékát Oroszországból, Ukrajnából és Fehéroroszországból származik. A növekedéshez hozzájáruló tényezők közé tartozik a növekvő energiaköltségek, az erős verseny az érc, a kokszzsén és a vashulladék nyersanyagpiacán, valamint a magasabb fuvardíjak. (portfolio.hu, 2022)

2.2.4 A kőolaj és a földgáz

A világgazdaság jelenleg jelentős kérdés előtt áll a jövőbeli fejlődését illetően. Ennek egyik kritikus tényezője az orosz kőolaj, a kőolajszármazékok és a földgáz exportja. A háború kezdeti szakaszában az orosz kőolaj- és földgázexport következetes áramlása volt tapasztalható. Az azonban bizonytalan, hogy ez a szintje fenntartható-e közép- és hosszú távon. (Csáki, 2021)

2020 márciusában a Brent kőolaj ára jelentős esést tapasztalt, és az elmúlt közel két évtized mélypontját érte el, hordónként 21,44 dollárt. Ezt a jelentős visszaesést elsősorban a koronavírus terjedésének megfékezését célzó leállások váltották ki, amelyek a kereslet soha nem látott mértékű csökkenését eredményezték. Ahogy azonban az oltási erőfeszítések lendületet kaptak, és a korlátozó intézkedéseket fokozatosan enyhítették, a helyzet javulni kezdett. Következésképpen a gazdasági aktivitás hirtelen fellendülése következett be, amelyet az olajárak fokozatos növekedése kísért. Ennek ellenére nem a kereslet emelkedése volt az egyetlen hajtóerő az árak emelkedő pályája mögött. Miközben a kereslet visszaesett, számos finomító bezárása és az elégtelen beruházás tovább súlyosbította a finomított termékek, különösen a gázolaj hiányát. Ezeknek a finomítóknak az újraindítása időigényes folyamat, amelyet nem lehet egyik napról a másikra végrehajtani. Ezenkívül a finomítók bezárását erősítette az akkoriban uralkodó felfogás, hogy az olaj korszaka a végéhez közeledik, sőt

egyesekek azt állították, hogy 2019 volt az olajfogyasztás csúcspontja. Ezek a hiedelmek tovább csökkentették az iparba való beruházási hajlandóságot, tovább súlyosbítva a finomítói kapacitás csökkenését. (Tiszóczy, 2023)

Az olaj értékes erőforrás, amelyre nagy hatással van a gazdaság általános állapota, ezért nagyon érzékeny minden változásra. 2022 második felében az olaj hordónkénti ára jelentősen csökkent a globális piacon. Ez a visszaesés több okra vezethető vissza, beleértve a világgazdaság esetleges lassulásával kapcsolatos félelmet, a már meglévő magas olajárakat és a féktelen inflációval kapcsolatos aggodalmakat. Ezek a bizonytalanságok arra készítették a befektetőket, hogy következetesen az olaj iránti kereslet csökkenésére számítsanak, ami tovább súlyosbította az olaj piaci árának csökkenését. (Forbes, 2022)

Ezt megerősíti a Privátbankár (2023), miszerint az oroszok 2022. február 24-i inváziója komoly hatással volt az árakra, és tíz éve nem látott szintre szöktek az egekbe. Az idő előrehaladtával azonban különböző tényezők kezdték befolyásolni az árak fokozatos csökkenését. Ezzel éles ellentétben Kína, amely történetesen a világ legnagyobb olajimportőre, szigorú korlátozási intézkedéseket vezetett be nulla-Covid-politikája részeként az ismétlődő járványkitörések hatékony leküzdésére. Ezek a szigorú intézkedések számos város bezárásához vezettek, köztük Sanghajhoz, egy nyüzsgő metropoliszhoz, ahol elképesztően sok, 27 millió lakos él. Megdöbbenő, hogy az emberek szívesen maradnak otthon, nem pusztán a kormány nyomására, hanem elsősorban attól tartanak, hogy elkapják a vírust. Következésképpen távolinak tűnik a régóta várt gazdasági fellendülés, amelyet e szigorú intézkedések enyhítése után vártak, és ezáltal az olaj iránti kereslet kiugróan alacsony szinten marad ebben a sűrűn lakott, 1,45 milliárd lakosú országban.

Magyarország számára jelentős a kockázat a kínálat visszaesését vagy a teljes kiesését tekintve, különösen az Oroszországgal szemben elrendelt embargó miatt. Ezek a kockázatok elsősorban az indukált keresleti és kínálati sokkokhoz kapcsolódnak. A balti köztársaságokkal és Szlovákiával összehasonlítva azonban Magyarország kitettsége viszonylag mérsékeltnek mondható. (Koppány & Vakhal, 2022)

2.3 Oroszországgal szembeni ellenintézkedések és hatásaik

Az elmúlt évtizedben az Európai Unió (EU) és Oroszország kapcsolata meredeken hanyatlott, amihez számos tényező hozzájárult. Bár a Krím-félsziget 2014-es orosz annektálása minden bizonnyal jelentős szerepet játszott, elengedhetetlen annak felismerése, hogy vannak más döntő események is, amelyek tovább fokozták a feszültséget a két entitás között. Ezen túlmenően Oroszország részvétele a szíriai konfliktusban további összetettséget adott a feszült viszonyoknak. Az EU elítélte Oroszország katonai beavatkozását, és azt a konfliktus megoldásának akadályaként és a térségben tapasztalható humanitárius válság súlyosbodásának tekinti. Ez jelentős nézeteltéréseket szült, és tovább mélyítette a szakadékot az EU és Oroszország között. E katonai akciók mellett Oroszország dezinformációs kampányokban és kibertámadásokban való részvétele, amelyek célja a nyugati nemzeteken belüli demokratikus folyamatok megzavarása, tovább szította a feszültséget.

Az EU tagállamok többször is azzal vádolták Oroszországot, hogy titkos taktikát alkalmaz a közvélemény manipulálására, viszály szítására és a demokratikus intézmények integritásának aláásására. Ezek a tevékenységek nemcsak feszültté tették az EU és Oroszország közötti kapcsolatokat, hanem aggodalmakat is felvetettek a nyugati nemzetek demokratikus folyamatainak ellenálló képessége miatt. Ezért létfontosságú annak felismerése, hogy az EU-Oroszország viszony megromlása nem tudható be kizárólag a krími annektálásnak. Az ukrajnai és szíriai katonai beavatkozások, valamint Oroszország dezinformációs kampányokban és kibertámadásokban való részvétele jelentősen hozzájárultak az államok közötti feszült viszonyhoz. E kérdések összetettsége átfogó megközelítést tesz szükségessé a mögöttes okok kezelésére, és a jövőben egy konstruktívabb és együttműködőbb kapcsolat kialakítására.

Az egyik ilyen ok az oroszok által támogatott szakadárok katonai beavatkozása Kelet-Ukrajnában. Ez a beavatkozás nemcsak Ukrajna szuverenitását ásta alá, hanem közvetlen kihívást jelentett a kialakult nemzetközi rend és az EU által képviselt elvek számára. Az ukrajnai konfliktus elhúzódó és véres patthelyzethez vezetett, amely számtalan emberéletet követelt, és ezek tovább feszítették az EU és Oroszország közötti kapcsolatot.

A Krím-félsziget 2014-es annektálása óta az Európai Unió (EU) határozottan fellépett Oroszországgal szemben és gazdasági szankciókat vezetett be, amelyek különböző létfontosságú ágazatokat, például a pénzügyet, a védelmi rendszert és az energiát célozzák meg. Válaszul Oroszország ellenszankciókkal vágott vissza, élelmiszerimportjának hozzávetőleg felét betiltotta. Ezek az intézkedések mindkét félre jelentős hatást gyakoroltak, elhúzódó és

intenzívebb kereskedelmi konfliktushoz vezettek. Az egyik legfigyelemreméltóbb ellenintézkedés az élelmiszerek jelentős részének behozatali tilalma volt. Ez a lépés a hazai termelők védelmét és az önellátás előmozdítását célozta, de az orosz fogyasztók számára magasabb árakat és számos nemzetközi áruhoz való hozzáférés korlátozását is eredményezte. A közelmúltban, egységes álláspontjuk demonstrálására az EU vezetői egyhangúlag beleegyeztek a szankciók 2021. július 31-ig történő meghosszabbításába. Ez a döntés rávilágít az EU eltökéltségére, hogy nyomást gyakoroljon Oroszországra. A szankciók visszatérő témává váltak, félévente meg kell újítani. Következésképpen Oroszország súlyos következményeket szenvedett el, gazdasága a becslések szerint már 2018 végére körülbelül 6%-kal zsugorodott, nagyrészt az EU és az Egyesült Államok szankcióinak halmozott hatása miatt. (Európai Parlament, 2021)

A bevezetett gazdasági szankciók eredményeként az Európai Unió számos intézkedést hajtott végre, amelyek az Oroszország és tagállamai közötti importot és exportot egyaránt korlátozták. Ezek az intézkedések magukban foglalják annak tilalmát, hogy az európai jogalanyok meghatározott termékeket értékesítsenek Oroszországnak, és ezzel exportkorlátozást vezetnek be, ugyanakkor megakadályozzák, hogy az orosz jogalanyok meghatározott termékeket értékesítsenek az EU-ban, és ezáltal behozatali korlátozásokat vezetnek be.

A tiltott cikkek listájának összeállítását stratégiaileg úgy alakították ki, hogy az maximalizálja a szankciók orosz gazdaságra gyakorolt káros hatásait, miközben minimalizálja az EU-n belüli vállalkozásokat és polgárokat érintő negatív következményeket. Annak érdekében, hogy az orosz lakosságot ne terhelje indokolatlanul, az export- és behozatali korlátozások nem terjednek ki az elsődlegesen fogyasztásra szánt termékekre, valamint az egészségügyhöz, orvosi ellátáshoz, élelmiszeriparhoz és mezőgazdasághoz kapcsolódó termékekre.

Az Európai Bizottság adatai szerint az uniós exporttilalom 2022 februárja óta jelentős hatást gyakorolt, 43,9 milliárd euró értékben érintett árukat. Hasonlóan jelentős hatással volt az importtilalom is, amely 91,2 milliárd euró értékben érintett árukat. Ezek a számok azt mutatják, hogy az előző évhez, 2021-hez képest mind az export, mind az import jelentős része, 49, illetve 58 százaléka jelenleg szankciók alatt áll. (Európai Bizottság, é.n.)

Annak érdekében, hogy a lakosságot arra ösztönözze, hogy helyezze el pénzüket bankokban, és kihasználják a magasabb kamatlábakat, az orosz jegybank azt a merész döntést hozta, hogy az alapkamatot 9,5 százalékról 20 százalékra emeli. Cselekvésük azonban ezzel nem ért véget – szigorú tőkekorlátozásokat is végrehajtottak, amelyek megakadályozták, hogy a külföldi gazdasági szereplők eladják orosz vállalatokban vagy államkötvényekben lévő részesedéseiket. Természetesen a lakosság figyelme olyan eszközök felé fordult, mint a dollár vagy az euró, amelyek stabilitásukról és a helyi valuta napi leértékelésével szembeni immunitásukról híresek. Ezért korlátozták a lakosságot, ami kihívást jelent számukra, hogy rubeleiket devizára váltsák vagy hozzáférjenek devizatartalékaikhoz. Tekintettel a nehéz körülményekre és a rendelkezésre álló korlátozott lehetőségekre, az egyéneknek nem maradt más választásuk, mint alternatív utakat keresni vagyoniuk megőrzésére. (HVG, 2022)

Az orosz gazdaság a kezdeti várakozásokat felülmúlva, figyelemre méltó képességről tett tanúbizonyságot, hogy ellenálljon a nyugati szankciók hatásainak. Ez a rugalmasság részben a legfontosabb orosz exportcikkek háború utáni jelentős áremelkedésének tudható be. Emellett az orosz kormány döntő szerepet játszott a gazdaság fellendítésében a lazább költségvetés elfogadásával és a belső kereslet aktív ösztönzésével. Az orosz hatóságok ahelyett, hogy drasztikusan megemelték volna a szankciók kezdeti hatására 20 százalékon álló alapkamatot, gyorsan alternatív intézkedéseket kerestek a rubel stabilitásának megőrzésére. Ezek a proaktív lépések rendkívül sikeresnek bizonyultak, és lehetőséget nyitottak a monetáris lazítás jövőbeni megvalósítására. (Kosztolányi, 2023)

Oroszország két éve eltért a megszokott szigorú fiskális és monetáris politikától, és inkább egy lazább megközelítést választott. Ezt az alternatív stratégiát a nyugati szankciók negatív hatásainak ellensúlyozására alkalmazták. Az olaj- és gázbevételek jelenlegi csökkenése mellett azonban kétséges, hogy ez a politika hosszú távon fenntartható-e. Annak ellenére, hogy a tavalyi 2,3 százalékos költségvetési hiány világviszonylatban viszonylag alacsony, fenntarthatóságát illetően bizonytalanság övezi. Az orosz jegybank közelmúltban hozott döntése a jelenlegi irányadó kamat fenntartása mellett azt jelzi, hogy a közeljövőben elmozdulás következik be a szigorúbb megközelítés irányába, az év későbbi szakaszában pedig kamatemelésre is sor kerülhet. (Kosztolányi, 2023)

Alapvető fontosságú annak elismerése, hogy Oroszország kizárása a SWIFT-ből nem mentes kockázatoktól és következményektől. Az egyik jelentős kihatás a különféle európai hitelezők érdekeinek esetleges sérelme, akiknek nehézségekbe ütközhetnek a nekik járó

kifizetések átvétele. Ez a helyzet különösen az osztrák, francia és olasz bankokat érinti, mivel az Oroszországgal kapcsolatos esetleges veszteségek tekintetében a legsebezhetőbb európai pénzügyintézetek közé tartoznak. A globális pénzügyi rendszer összekapcsoltsága azt jelenti, hogy a fizetési folyamatok bármilyen zavara messzemenő hatásokkal járhat, nemcsak Oroszországra, hanem európai partnereire is. Ezért Oroszország kizárását a SWIFT-ből óvatosan kell megközelíteni, és gondosan mérlegelni kell a lehetséges következményeket minden érintett fél számára. Oroszország azonban már jelentős ideje készül arra, hogy kizárják a SWIFT-rendszerből, demonstrálva proaktív megközelítését ezzel a lehetséges forgatókönyvvel kapcsolatban. Sikeresen fejlesztettek ki egy alternatív rendszert, amely a belföldi fizetések mintegy húsz százalékát teszi lehetővé, jelezve elkötelezettségüket az elszámolások amerikai dollártól való függőségének csökkentésére. A pénzügyi tranzakciók autonómiájának további növelése érdekében Oroszország stratégiai partnerséget kötött Kínával és Indiával. Ez az együttműködés nemcsak pozíciójukat erősíti, hanem egy diverzifikáltabb és robusztusabb fizetési rendszer alapjait is megteremti. Sőt, Oroszország saját fizetési rendszere, a Mir folyamatosan egyre népszerűbb az országban és a volt szovjet tagállamok körében. A Mir növekvő használata és elfogadottsága rávilágít a külső rendszerekre való fokozatosan csökkenő támaszkodásra. (Sullivan, 2022)

Az ukrajnai konfliktus kezdetekor Oroszország azonnal leállította a kereskedelmi hajók áthaladását az Azovi-tengeren, miközben elérhetővé tette a fekete-tengeri kikötőket, elsősorban az orosz gabonaszállítások megkönnyítése érdekében. Nem szabad figyelmen kívül hagyni Oroszország jelentőségét a búza-, kukorica- és napraforgóolaj-export globális piacán. Ennek ékes példája az elképesztő, 76 millió tonnás búzatermelés Oroszországban tavaly, amelyből az előrejelzések szerint 35 millió tonnát szántak exportra, ami a világ teljes exportjának jelentős, 17 százalékát teszi ki. Annak a következményei, hogy ezek a termékek nem tudnak belépni a piacra, nyilvánvalóak, ha figyelembe vesszük, milyen jelentős hatást gyakorolnának a teljes kínálatra. (Medgyesi, 2022)

Az uralkodó piaci probléma megoldása és a gazdaság stabilitásának helyreállítása érdekében Moszkva újabb jelentős intézkedést vezetett be. Ehhez az orosz cégeknek kivétel nélkül exportbevételeik jelentős részét, konkrétan 80 százalékát nemzeti valutára, rubelre kellett váltaniuk. Ennek a stratégiai lépésnek a célja az volt, hogy állandó keresletet teremtsenek a rubel iránt, még olyan helyzetekben is, amikor szűkösek voltak az eladók. Ennek eredményeként a hatás feltűnően nyilvánvaló volt, amikor a rubel fokozatosan visszanyerte

korábbi erejét, sikeresen kilábalva a háború kitörése által kiváltott gazdasági zűrzavarból. (HVG, 2022)

2022-ben Oroszország jelentős, 3,3 billió rubel hiányt szenvedett el, ami körülbelül 47 milliárd dollár. Annak ellenére, hogy számos akadályba ütközik, különösen a nyáron megfigyelhető túlzott áron, a nyugati régió gázipara továbbra is jövedelmező vállalkozás lett Moszkva számára 2022-ben is. A következő év azonban magában hordozza a bevételek jelentős csökkenésének lehetőségét ezen belül. ágazat. Hasonlóképpen, az orosz olajipar is kihívásokkal küszködik, mivel 2022 decembere óta szankciók sújtják, és vannak további fokozott szankciók, amelyek februárban lépnek hatályba. Ezzel párhuzamosan Vlagyimir Putyin azt a stratégiai döntést hozta, hogy jelentősen megnöveli a katonai kiadásokat. (Tiszai, 2023)

A 2022-es évben Oroszország bevételei jelentősen növekedtek, és elérte a 2,8 billió rubelt (40 milliárd dollárt). Ezzel párhuzamosan a kiadásai 6,4 billió rubel (92 milliárd dollár) emelkedtek. Míg a pénz elosztásának pontos részleteit az orosz kormány nem hozta nyilvánosságra, nyilvánvaló, hogy a kiadások jelentős növekedése elsősorban a folyamatban lévő háborúval kapcsolatos költségeknek tudható be. Emellett érdemes megjegyezni, hogy a háborúval kapcsolatos kiadások az előrejelzések szerint a következő évben is figyelemre méltó szinten maradnak. Oroszország felvázolta a katonai kiadások egyharmadával történő növelését; A kiadások fedezésére rendelkezésre álló bevétel azonban várhatóan jelentősen csökkenni fog. (Tiszai, 2023)

Bár számos szankció eredményre vezetett, azonban azok hatását csökkentette, hogy egyes gazdasági szereplők nem, vagy csak korlátozottan tartották be azokat. A BBC jelentése szerint amerikai tudósok azt állapították meg, hogy több mint 600 vállalat döntött úgy, hogy leállítja vagy csökkenti tevékenységét Oroszországban Ukrajna februári inváziója után. A Yale Egyetem kutatóinak egy csoportja szorgalmasan figyelte több mint 1000 prominens cég válaszait, és felfedezte, hogy a számos kivonulás ellenére jelentős számú nyugati vállalat folytatja üzleti tevékenységét Oroszországban, mintha az invázió meg sem történt volna. A rendszeresen frissített lista egy minősítési rendszert tartalmazott annak értékelésére, hogy a különböző vállalatok milyen mértékben korlátozták működésüket. Az olyan neves márkáktól kezdve, mint a Heineken és a Netflix ötössel értékelték, amiért leállították Oroszországban végzett munkáját. Ezzel szemben az Emirates Airlines és a JD.com 1-es visszajelzést adott üzleti tevékenységük folytatására, jelentős változtatások nélkül. (BBC, 2022)

2.4 Magyarországra gyakorolt gazdasági következmények

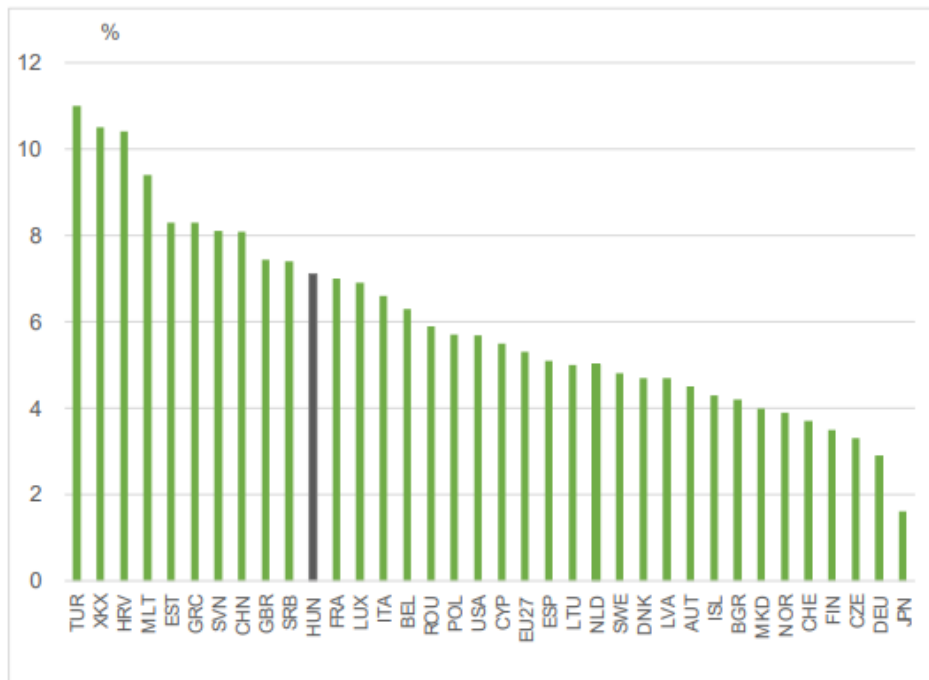
Mint azt a korábbi fejezetekben bemutattam, az orosz „különleges katonai művelet” Ukrajnában, amely 2022 februárjában kezdődött, súlyosbította az ellátási kihívásokat, és ezt követően növelte a globális infláció kockázatát. Míg az ukrán konfliktus magyar gazdaságra gyakorolt közvetlen hatása az exportlehetőségek tekintetében korlátozott, addig közvetett következményei jelentősek. Az energiaárak emelkedése nemcsak az ország kereskedelmi mérlegét érinti, hanem a rendelkezésre álló források csökkentésével a nemzeti költségvetést is megterheli. Továbbá a térség instabillá válásával növekvő kockázat miatt az államadósság finanszírozása is költségesebb lesz.

2022 elején az európai gazdaság jelentős bizonytalanságokkal szembesült. A gazdasági kilátásokat különösen nehéz volt értelmezni a 2020-as koronavírus-járvány okozta hirtelen gazdasági visszaesés következményei miatt. Ez a kereslet és a kínálat dinamikájának átalakulásához vezetett. Bár 2021-ben fellendült a gazdaság, a globális termelési láncok megszakadása hátráltatta a folytatást, és az alapvető termékek és szolgáltatások árának megugrását eredményezte. Ezek az áremelések a jelentősebb központi bankok monetáris pozíciójának lehetséges változására utaltak, ami a különböző régiókban eltérő mértékben befolyásolja az árakat, a kamatlábakat és az árfolyamokat. Az aggasztó jelek ellenére a februári háború kitörése meglepte a világot, tovább rontva a globális növekedési kilátásokat, és új helyzetet teremtve a leginkább sújtott európai gazdaságok számára. (BOD, CSERHÁTI, & KERESZTÉLY, 2022)

Az orosz-ukrán háború kitörése mély hatást gyakorolt a hazai üzleti életre, teljesen átstrukturálta a vállalkozások előtt álló kihívásokat. Az előző félévhez képest több jelentős akadálya is volt az üzleti tevékenységnek. A leggyakoribb akadályozó tényező a munkaerőhiány volt, amely továbbra is magas szinten maradt, a vállalkozások 46%-a hivatkozott rá problémaként. Emellett jelentős akadályt jelentett a vállalkozások számára a nyersanyag- és energiaárak 43%-os emelkedése. A 25%-os árfolyam-trendeket és az ellátási láncok 23%-os megszakadását is az üzletmenet akadályaként említették. A nyersanyagok hiánya volt egy másik jelentős probléma, amely a vállalkozások 23%-át érintette. (MKIK, 2022)

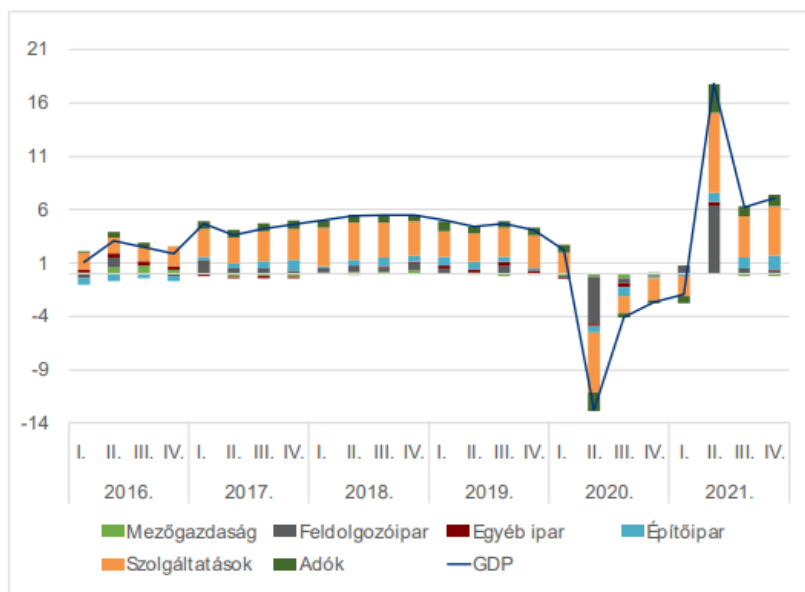
A magyar gazdaság az előző évi koronavírus-járvány okozta recessziót követően jelentős kibocsátásnövekedést ért el. Dinamikus növekedést mutatott, éves szinten 7,1 százalékkal bővült. (3. ábra) A régióban és az Európai Unión belüli többi országhoz viszonyítva

Magyarország 2021-es növekedési üteme az átlagosnál magasabb volt. Ez a gyors növekedés nemcsak a bázishatásnak, hanem a laza költségvetési és monetáris politikának, valamint a hitelkínálat növekedésének is betudható. (OG Research, 2022)

3. ábra: GDP növekedés 2021-ben
 Forrás: Eurostat, IMF

2021 első negyedévében csak a feldolgozóiparban volt növekedés 2020 azonos időszakához képest. A második negyedévben azonban az előző év értékeihez képest a mezőgazdaság kivételével minden nemzetgazdasági ágazat teljesítménynövekedést ért el az előző évhez képest. (4.ábra) Ez a növekedés a második negyedévben 17,8 százalékos éves növekedést eredményezett, így a gazdasági teljesítmény az év közepére a válság előtti szintre került vissza. Az ágazatok közül a második negyedévben a szolgáltatóipart érintették leginkább a helyi bezárások, de a legnagyobb éves növekedést tapasztalták, mivel fokozatosan feloldották a járványügyi korlátozásokat. Az ipari termelés, beleértve a feldolgozóipart is, szintén jelentősen hozzájárult ehhez a növekedéshez, amelyet az autóiipari termékek, például a személygépkocsik iránti globális kereslet vezérel. A növekedést a keresletnövekedés és az előző évi bázishatás is befolyásolta. (OG Research, 2022)

4. ábra: Reál GDP növekedés – termelés oldal (év/év, százalék)

Forrás: KSH

A magyar gazdaság növekedése 2021 harmadik negyedévében különböző tényezők miatt lassult. Az egyik jelentős tényező az ellátási láncok károsodása, különösen a feldolgozóiparban a chipek és más anyagok hiánya, ami alkatrészhiányhoz és logisztikai problémákhoz vezetett. Emellett meredeken emelkedtek az energiaárak, ami tovább hatott a gazdaságra. E kihívások ellenére azonban a harmadik negyedévben jelentős növekedést produkált a szolgáltatási szektor, különösen a szálláshely- és vendéglátó ágazat. Ez a tendencia a negyedik negyedévben is folytatódott, és ezek a szektorok mutatták a legmagasabb növekedési ütemet az év során. A kínálati korlátok enyhülésével a második negyedévben a magyar gazdaság ismét felgyorsult a növekedésben. (OG Research, 2022)

Sok országban a fogyasztói árindex 2022 márciusáig több évtizedes rekordokat döntött meg. Ezen túlmenően a nemzetközi kamatlábak is felfelé moztak ebben az időszakban. Magyarország nem volt immunis ezekkel a tendenciákkal szemben, hiszen az orosz támadás mélyreható hatással volt az országra. Nemcsak a forint hirtelen gyengülését idézte elő, hanem a magyar államkötvények irányadó hozamainak egy napon belüli jelentős emelkedését is. A 12 hónapos államkötvény hozama például február 23-án 4,67 százalék volt, másnapra viszont már 4,89 százalékra emelkedett. Hasonlóan a tízéves államkötvény hozama 4,87 százalékról 5,05 százalékra nőtt ugyanebben az időszakban. Az inváziót megelőző hat héten belül a forinthozamok elképesztő, közel 200 bázispontos emelkedést mutattak a korábbi szintekhez képest. (BOD, CSERHÁTI, & KERESZTÉLY, 2022)

Az ukrajnai háború 2022 első negyedévére nem volt hatással, de a fogyasztói árindexben jelentős emelkedés következett be. Annak ellenére, hogy a fogyasztói kosár egy része szabályozta az árakat, továbbra is fennállt az inflációs nyomás, ami további már árnövekedés lehetőségére utalt a jövőben. Fontos kiemelni, hogy a maginflációs index márciusban meghaladta a 9 százalékot. (BOD, CSERHÁTI , & KERESZTÉLY, 2022)

A folyó fizetési mérleg 2019-től 2021-ig folyamatosan csökkent. 2021-ben a hiány meghaladta a 4,7 milliárd eurót, ami több mint 3 milliárd euróval haladja meg az előző évit. A fizetési mérleg előzetes negyedéves adatai alapján a külkereskedelmi mérleg hiánya 2021-ben kismértékben meghaladta a járvány előtti hiányt, míg a szolgáltatások egyenlege ugyanebben az évben több mint 2 milliárd euróval kevesebb pozitívumot mutatott a 2019-es egyenleghez képest. 2021 júliusában az egyenleg folyamatosan negatív maradt. Ez a kedvezőtlen fejlemény a folyamatosan emelkedő energiaáraknak és a globális félvezetőhiánynak tudható be, ami késéseket okozott a járműgyártásban. 2022-re előretekintve a folyó fizetési mérleg egyenlegének tovább romlása várható. Ez egyrészt a február végi háború kirobbanásának, másrészt a laza fiskális politika hatására megnövekedett belső keresletnek tudható be. A bevételek mérlegében sajnos nem várható jelentős javulás. (BOD, CSERHÁTI , & KERESZTÉLY, 2022)

A szomszédságunkban jelenleg zajló háború bizonytalanságot okoz a hazai működőtőke-befektetések alakulásában. A globális pénzügyi válság óta a működő tőke beáramlása kiszámíthatatlan, évről évre erősen ingadozott, de összességében enyhe növekedést mutat. A 2019-es visszaesés és a Covid-válság járulékos hatása ellenére 2020-ban sikerült némi növekedést tapasztalnunk. 2021-ben azonban egyidejűleg csökkenés következett be a mutatóban. Ráadásul az elmúlt években jelentősen megnőtt az ázsiai befektetők súlya. A külföldi működőtőke-beáramlás (FDI) nagy része az elektronikai iparba irányult, az összes befektetés több mint felét teszi ki. Emellett jelentős tőkebeáramlás történt a járműiparban és az élelmiszeriparban. Míg a 2020-2021 közötti FDI-adatok a tendencia változására utalhatnak, a tízéves adatsorok alaposabb elemzése azt jelzi, hogy polinomiális trend illeszthető. Tekintettel a háború okozta bizonytalanságra, 2022-ben 3,5 milliárd eurós működőtőke-beáramlás valószínű. (BOD, CSERHÁTI , & KERESZTÉLY, 2022)

3. PRIMER KUTATÁS

3.1. A kutatás célja és módszere

A szakdolgozatom készítése során kvantitatív kutatást, kérdőíves lekérdezést végeztem. Úgy gondolom, hogy a háború kitörése óta jelentősen átalakultak a piacok és az árak, amelyek a társadalomra is hatottak és befolyásolták a fogyasztói magatartást, a vásárlási szokásokat, illetve a kiadásokat. Továbbá azokra a kérdésekre is keresem a választ, hogy melyek azok a szegmensek, amelyek visszább szorultak, illetve melyek erősödtek fel és ezekhez hogyan alkalmazkodott a fogyasztói társadalom. Saját és a közvetlen közelemben élő személyek tapasztalatait elemezve az élelmiszereken és az üzemanyaárakon vehetjük legjobban észre a folyamatos drágulást ám ez csak néhány a megannyi területen észrevehető árváltozás közül. Kutatásom célcsoportja elsősorban azok a személyek, akik már teljesen vagy részben önfenntartóak, aki saját háztartást vezet, vagy csak kollégium miatt szakadt ki a családi fészekből, de már megtapasztalja milyen az, amikor gondoskodnia kell magáról. Ezért alsó korhatárt 18 évtől határoltam be viszont felső korhatárral nem szabtam a kitöltő személyeket illetően. A kitöltők között lakóhelyük szerint szerepelnek városban és falun élők is. Fontosnak tartom továbbá azt is vizsgálni, hogy milyen eredménnyel szolgálnak a különböző generációk fogyasztási és vásárlási szokásai, elemzései és ebből adódóan az eltérő korosztályok mennyire tudatos vásárlók. Továbbá mennyire nyomta rá a bélyegét a háború kitörése óta elszabaduló árak mértéke a mindennapi és a nem mindennapi vásárlásainkra és kiadásainkra.

A kutatáshoz primer kutatást azon belül a kvantitatív felmérést alkalmaztam, amelyhez egy teljesen véletlenszerű mintavételen alapuló online kérdőíves módszert használtam. Elsősorban azért, mert ez a kutatási módszer jut el a legtöbb személyhez, és bárki ki tudja tölteni így nagyobb rá az esély, hogy megosztottabb lesz az eredmény. Ha megvizsgáljuk a kutatási mintát akkor észrevehető, hogy nem nevezhető teljes mértékben reprezentatívnak, mivel, nem alkalmas a teljes népesség vizsgálatára, azonban, ha azt nézzük, hogy a jövedelemmel rendelkező személyek miként vélekedtek a kérdések kitöltésekor abból rengeteg következtetést vonhatunk le az aktuális gazdasági helyzetről is.

A kutatás célja az, hogy egy átfogó képet kapjunk a magyar háztartások kiadásairól, a magyar emberek megváltozott fogyasztói magatartásáról és szokásairól az orosz – ukrán háború kitörése óta.

A kérdőív elkészítéséhez először a főbb kutatási kérdéseimet fogalmaztam meg, amelyek a következők voltak:

- Az energiafogyasztási szokások, hogyan és mennyire változtak meg?
- Miként változtatta meg az áremelkedés a háztartások vásárlásait?
- Milyen tényezők befolyásolják az egyes termékek választását egy bevásárlás alkalmával?
- Mennyire vagyunk tudatos vásárlók?
- A dráguló üzemanyag következtében kevesebbet használjuk-e az autót?
- Az emberek életében mit változtattak meg a háború okozta gazdasági hatások leginkább?

Majd ezen gondolatmeneten tovább haladva összeállítottam egy 22 kérdésből álló kérdőívet, melynek nagy része zárt kérdésekből állt. Van, ahol csak egy, van, ahol több választ is ki lehetett választani. A kérdőív néhány nyitott kérdést is tartalmaz, és néhány pedig skálás kérdést.

Kérdőív szerkezete:

Tematikusan a következő négy kérdés csoportra lehet bontani a kérdéssort:

- 1. Demográfiai kérdések csoportja (nem, életkor, végzettség, foglalkozás, lakhely)
- Témaszpecifikus kérdések, ezen belül is három részre tudjuk bontani:
 2. Energiafogyasztás kérdése
 3. Vásárlással kapcsolatos kérdések
 4. Közlekedéssel kapcsolatos kérdések

A kérdésekre anonim módon lehetett válaszolni.

Mintavétel módja:

A kérdőívet elektronikus módon osztottam meg és az összes válasz elektronikusan érkezett. Elsősorban közösségi média oldalakon a saját ismerőseim körében osztottam meg a kérdőívet és volt olyan, aki még megosztotta ezáltal növelve a kitöltő személyek számainak lehetőségét. Továbbá kiemelten szakdolgozati kérdőív kitöltésére szolgáló csoportokban is megosztottam.

Mintavétel eszköze: Google Forms kérdőív.

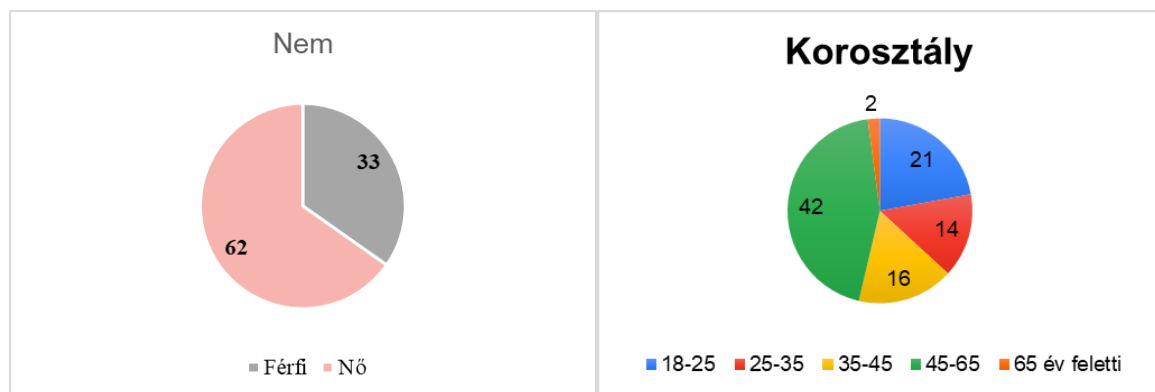
A kérdőívet végül 95 személy töltötte ki, és a válaszok 2024.04.16 és 2024.05.08 között érkeztek be.

Elemzés módszere: Ezt követően Microsoft Excel táblázatkezelő szoftver segítségével foglaltam össze a válaszok eredményeit és szerkesztettem belőlük grafikonokat, diagrammokat, amelyeket a dolgozatomban szemléltetek.

A 95 elemszámú minta használatával a következő eredményeket kaptam.

3.2 Demográfiai adatok

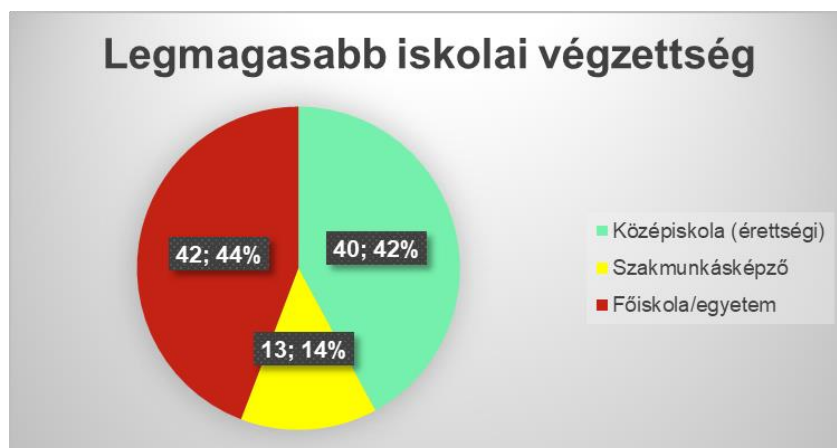
Kutatásom célja annak megvizsgálása, hogy a Magyarországon élő saját háztartást vezető embereket miként érinti a 2022 februárja óta érzékelhető gazdasági szankciók bevezetése és az emelkedő árak. Szerettem volna megtudni, hogy melyek azok a szokások, amelyek a háború következtében változtak meg, illetve ezek a változások amilyen mértékben anyagi szempontból vezéreltek.

5.ábra: Demográfiai adatok nemi és korosztályos megoszlása
Forrás: Saját szerkesztés

A kérdőívre 95 válasz érkezett, ahogyan az 5.ábrán is látható a kitöltők közül 62-en (65,3%) nők míg 33-an (34,7%) férfiak voltak. Tehát majdnem dupla annyi a női válaszadó mint a férfi. Ebből következtetve megfigyelhető, hogy a háztartással kapcsolatos teendőket és a mindennapos bevásárlást a vizsgált csoportban inkább a hölgyek végzik, de azért a férfiak is végeznek ilyesfajta tevékenységet. Természetesen ez azért is alakulhatott így, mert valószínűleg, ha egy háztartásban élő személyek kapcsolatban élnek egymással akkor nagyobb eséllyel a nő vezeti a háztartást, így a vásárlás is a hölgyek feladata. Az életkort tekintve az alsó korhatárt 18 éves kortól adtam meg, mivel alatta valószínűleg nem sok háztartást vezető személy található. Így a korosztályokat 18-25 éves, 25-35 éves, 35-45 éves, 45-65 éves, illetve 65 év feletti kategóriába lehet sorolni. Legnagyobb számban figyelhető meg a kutatásban a 45-65 éves korosztály egészen pontosan 44,2%-a a kitöltőknek ebbe a korcsoportba tartozik.

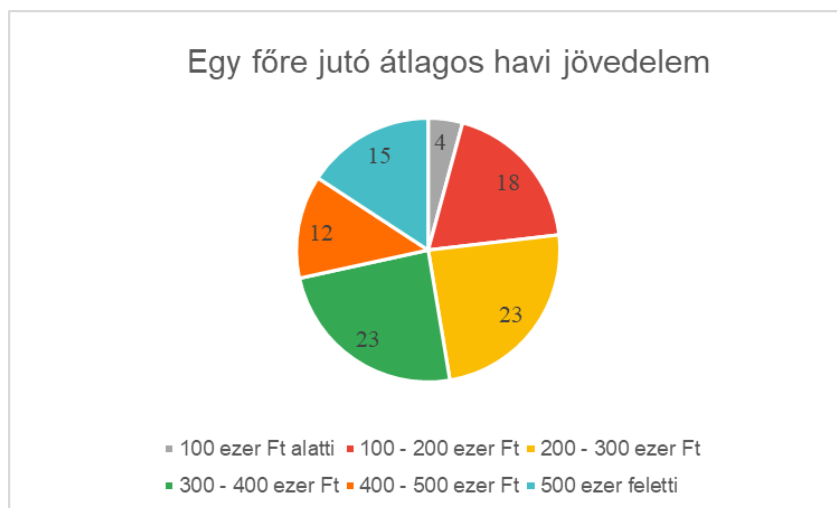
(5.ábra) Ugyan csekély létszámban, de 2,1%-kal a 65 év feletti lakosság is képviselteti magát a kutatásban, ez azért lehet ilyen kevés, mert a kérdőív kitöltése online formában történt és ez a korosztály valószínűleg kevésbé használja az internetet. Viszont elmondható, hogy minden megadott korcsoportban érkeztek be válaszok. Ami kicsit meglepő véleményem szerint az, hogy a 18-25 éves korosztály 22,1%-kal van jelen a csoportban. (5.ábra) Arra, rájöttünk egy másik kérdésből, hogy a korosztály nagyrésze egyetemista vagy tanuló még. A másik kettő kategória nagyon közel áll egymáshoz a 25-35 évesek 14,7%-kal a 35-45 évesek pedig 16,8%-kal vannak jelen. (5.ábra) Ezekben a korcsoportokban viszont nagyobb létszámra számítottam, mivel ennyi idős korban már inkább tehetik meg az emberek, hogy külön albérletben vagy saját ingatlanban éljenek a szülőktől elszakadva, illetve olyan munkahellyel rendelkezzen az illető, hogy egy külön háztartást fenn tudjon tartani és a saját életét élje.

6.ábra: A legmagasabb iskolai végzettség megoszlása

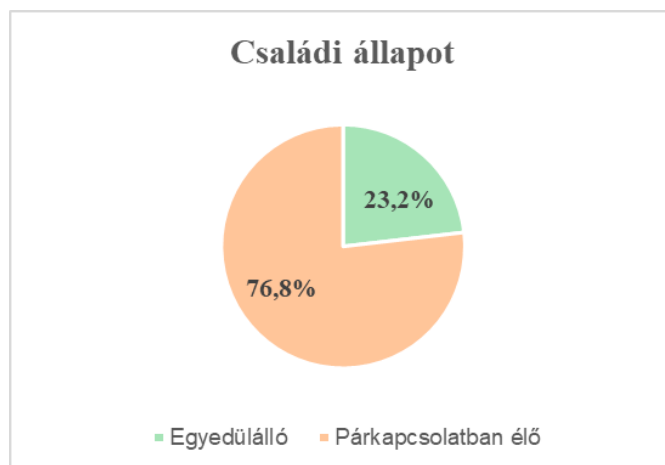
Forrás: Saját szerkesztés

A legmagasabb iskolai végzettség a kutatásban résztvevők között két nagyobb csoportra oszlik a középiskolai végzettség, azaz az érettségi bizonyítvánnyal rendelkezők 42,1%-át teszik ki a mintának és a kitöltők közül legtöbben, azaz, 44,2% főiskolai vagy egyetemi diplomával rendelkezik. Ez azt bizonyítja, hogy a megkérdezettek körében az egyetemi, főiskolai végzettség a legjobban preferált. Végül a csoportból a legkevesebben 13,7% -uk rendelkezik valamilyen szakmával, illetve szakmunkás bizonyítvánnyal viszont itt a leggyakoribb korosztály 45-65 év közé esik. (6.ábra)

7.ábra: Az egy főre jutó átlagos havi jövedelem
 Forrás: Saját szerkesztés

Az egy főre jutó átlagos havi jövedelem kérdésében már jobban megosztott a csoport, viszont a kategóriák többsége közel helyezkedik el egymáshoz. A legkevesebb jövedelem 100 ezer Ft alatti kategóriában található a legkevesebb kitöltő is, ami szám szerint 4 darab, illetve 4,2%, akik kivétel nélkül tanulók és otthon vagy kollégiumban laknak. Őket követi némi meglepetésre a 400 – 500 ezer Ft közötti jövedelemmel rendelkezők csoportja 12,6%-kal. Ez hazánkban körülbelül az átlag jövedelemnek számít, még ha a kutatásban résztvevők közül eléggé elmarad az átlagostól. Az általam megadott legmagasabb kategória jövedelem szempontjából az 500 ezer forint feletti fizetés, amely létszáma ugyancsak elmarad az átlagostól a maga 15,8%-ával. Amely, ha azt nézzük, hogy az iskolai végzettséget tekintve a főiskola és az egyetem volt többségben akkor azt gondolhatnánk, hogy az utóbbi két kategóriába sorolt jövedelemmel rendelkezők magasabb darabszámmal fordulhatnak elő. Náluk egy kevéssel többen tartoznak a 100 – 200 ezer forint közötti kategóriába, pontosan 18,9%. (7.ábra) Nekik is a nagyrészüik még egyetemista viszont már rendelkezik némi saját jövedelemmel diákmunkák által. A két leggyakoribb kategória egyaránt 24,2%-kal a 200 – 300 ezer Ft és a 300 – 400 ezer Ft közötti jövedelem. Ami úgy gondolom érthető is mivel az érettségivel rendelkező személyek száma alig tért el a diplomásokétól így várható volt, hogy nekik csekély százaléka fogja meghaladni a diplomások átlagbérét. Illetve az alábbi elemzésből kiderül, hogy a nagyrészüik nem a fővárosban él, hanem vidéken.

8.ábra: A kitöltők családi állapotának megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés

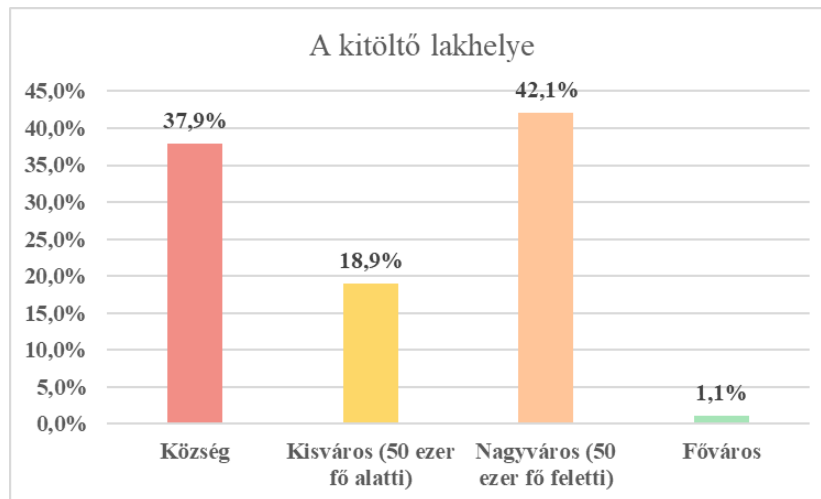

9.ábra: A kitöltővel egy háztartásban élő személyek száma

Forrás: Saját szerkesztés

A fenti két ábrával a családi állapot és a kitöltővel egy háztartásban élő személyek megoszlását mutatom be. Az első ábrán látszik, hogy a válaszadók 76,8%-a párkapcsolatban él, ami talán előrevetíti, hogy nagyobb mértékben található egynél több személy a háztartásban. Míg csupán 23,2% egyedülálló, ám ez nem minden esetben jelenti azt, hogy egyedül is él, ha visszagondolunk a korcsoport megoszlására észrevehető, hogy a második legnagyobb létszámú csoport a 18-25 éves korosztályba tartozott így ők még elképzelhető, hogy a családi fészkekben élnek. Erre szolgál a másik ábra, ami pontosan mutatja, hogy a kutatásban résztvevő személyekkel hány fő él egy háztartásban. Szerencsére meglehetősen megoszluk ez a diagramm így az egyedül élőtől egészen a hat fős családig minden megjelenik rajt. A legkevesebb része a mintának mindössze 3,2%-a a kitöltőknek egészen nagy családban élnek, azaz öt fővel osztják meg az otthonukat, ami meglehetősen soknak számít. A csoport 10,5%-a egyedül él és vezeti a

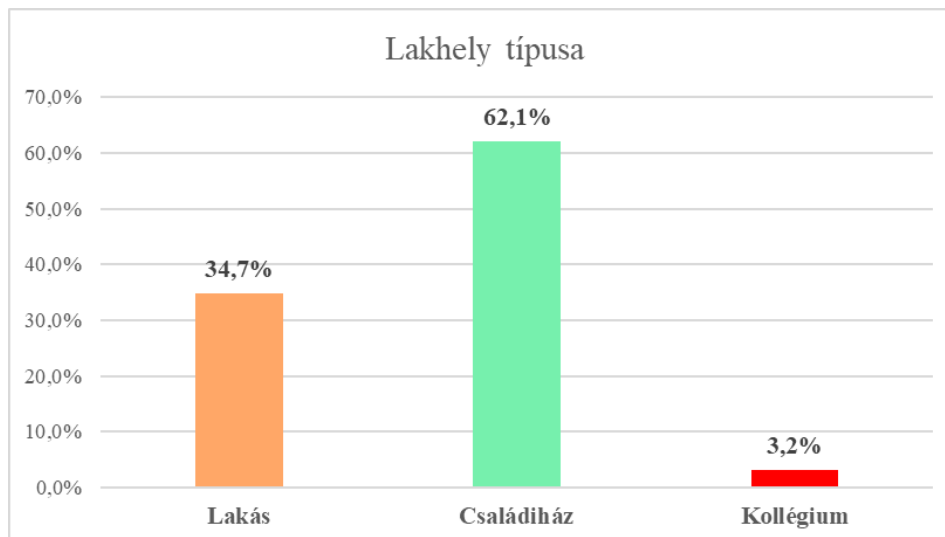
háztartást, ami beigazolja az előbbi feltevést is. Ugyancsak 10,5% négy személy társaságában él, ami a kutatásban nem számít átlagosnak, viszont nem áll olyan távol az általánosságtól az öt fős családmodell. A legtöbben, azaz, 31,6% másodmagukkal élnek együtt, valószínűleg gyermek nélkül a párjukkal, itt vélhetően a kiadásokat egyenlő részben osztják meg egymás között. A kutatásban az átlagosnak mondhatjuk azokat, akik kettő, illetve három személlyel élnek együtt, mindkettő kategóriában 22,1% jött ki eredményül. (9.ábra)

10.ábra: A kitöltő lakhelye

Forrás: Saját szerkesztés

A lakhely megkérdezését azért tartottam fontosnak, mert úgy vélem ez az egyik legfontosabb tényező, amely hatással van mind a vásárlások kiadásaira, az energiafogyasztásra és a közlekedésre is. A legtöbben 50 ezer fő feletti nagyvárosban élnek a kutatás alapján, azaz a csoport 42,1%-a. Tőlük nem sokkal marad el a falvakban, községekben élő személyek száma sem, ami pedig, 37,9%. Ez a két érték azért sem meglepő, mert a kérdőív kitöltők nagyobb része azon a területen él, ahol én is, így ez várható volt. Az 50 ezer főnél kisebb városokban a válaszadók aránya 18,9%, ők valószínűleg valamely nagyvároshoz közeli településen élnek. Ami érdekes, hogy a fővárosban, azaz Budapesten csak egy személy él a maga 1,1%-val. Itt egy kicsit magasabb számot vártam tekintettel arra, hogy több egyetemista is kitöltötte a kérdéssort.

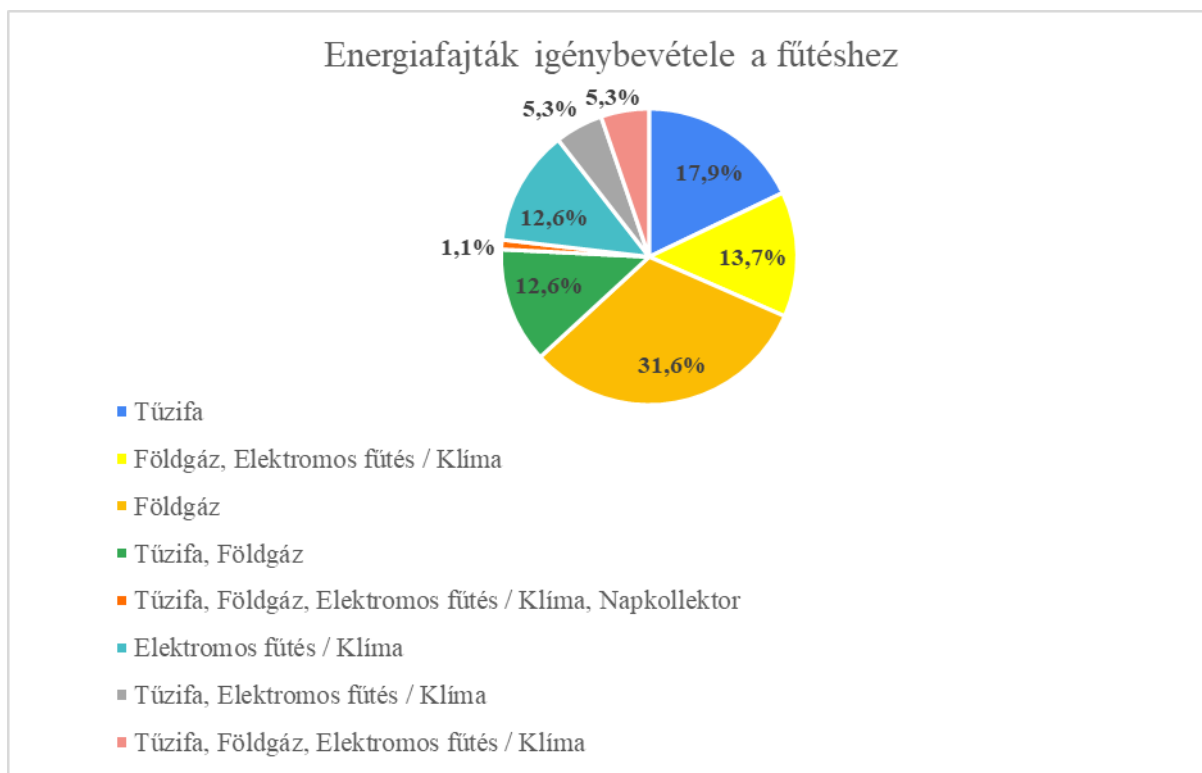
11.ábra: A lakhely típusa

Forrás: Saját szerkesztés

A fenti két ábrán látható lakhelyek típusáról is fontos szót ejteni, mert ez is jelentősen befolyásolja a kiadások és az energiafogyasztások mértékét. Gondoljunk bele abba, hogy mennyire eltérő értékeket kapunk, ha egy átlagos családi ház méretét kell felfűtenünk vagy ha csak egy 50-60 négyzetméteres lakását. A döntő többség családi házban él 62,1%-kal így nekik valószínűleg magasabb is az energiafogyasztásuk, mint annak a 34,7% -nak akik lakásban élnek. (11.ábra) Egészen kevesen, 3,2% lakik még kollégiumban is viszont ez olyan szinten a kutatásban nem releváns mivel ott nem tudják mérni az energiafogyasztást.

3.3 Energiafogyasztással kapcsolatos kérdések

A következő fejezetben a kérdéskör leginkább az energiafogyasztásra fókuszál, illetve arra, hogy a háztartások energiaszükséglete változott-e a háború kitörése óta, illetve, ha változott akkor mennyire és hogyan változtattak ezen. Az köztudott, hogy a háború kirobbanása következtében az energiaárak elszabadultak és soha nem látott magasságokba emelkedtek az Európai Unióban beleértve hazánkban is. Ezért is éreztem szükségesnek, hogy ebben a szegmensben is feltegyem kutatási kérdéseimet. Hiszen amikor arról beszélünk, hogy milyen hatásai vannak az orosz – ukrán háborúnak a magyar háztartásokra elengedhetetlen az energiafogyasztás és a földgáz felhasználás kérdése. A családok a lakóhely típusától függően leginkább három lehetőség közül tudnak választani a fűtés megoldására. Ez a három lehetőség a tűzifával, a földgázzal vagy az elektromos energiával való fűtés.

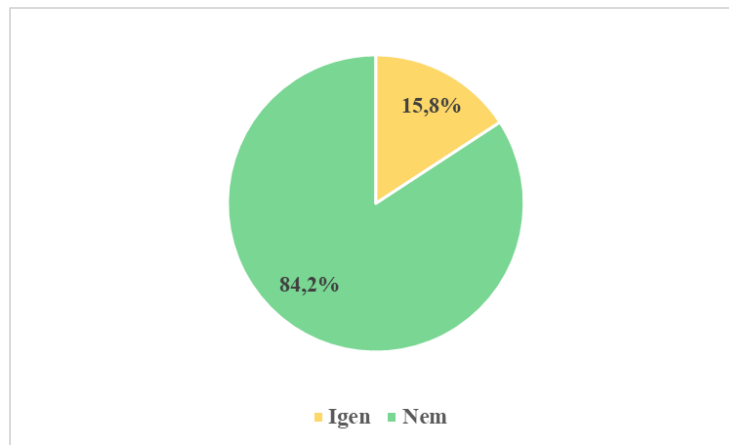

12.ábra: Energiafajták igénybevétele a fűtéshez

Forrás: Saját szerkesztés

A fenti ábra pontosan azt mutatja meg, hogy milyen arányban oszlik meg a megkérdezettek energiahasználatára, illetve az is jól látszik rajt, hogy egyre többen használnak már egynél több energiaforrást valószínűleg a gazdaságosság és a költségek megosztása érdekében. A leggyakoribb a földgáz használata 31,6%-kal viszont ez egyáltalán nem meglepő, hiszen a kitöltők nagyobb része városban él, ahol ez a legkényelmesebb megoldás. Utána következik a tűzifa használata 17,9%-kal, ami számomra meglepően kevés, ha csak azt vesszük figyelembe, hogy a családi házban élő személyek száma közel duplája a lakásban élőkhez képest. Ezért feltételeztem azt, hogy a fatüzelésű háztartások, ha nem is többségben, de nagyobb számban lesznek jelen a kutatásban. Fontosnak tartom még kiemelni az elektromos fűtéssel vagy klímával rendelkező háztartások arányát is, amely 12,6%. A mai korszerű, új építésű lakásokban, házakban egyre népszerűbb a földgáz használatának mellőzése. Talán ma már a hőszivattyús fűtés a legkorszerűbb, ezt tartják a legenergiatakarékosabbnak is, így ez az érték nem is meglepő. A többi értékből azt vonhatjuk le következtetésképp, hogy egyre többen használnak egyszerre több energiaforrást is, ezek közül a legjellemzőbb 13,7%-kal a földgáz és az elektromos fűtés vegyítése, de ebben az esetben inkább a klíma használata. Ami még számomra meglepő, hogy a tűzifa és a klíma használatának az összevonása csak 5,3 %-ban van jelen. Hiszen a tűzifával való fűtés a legtöbb munkát igénybe vevő fűtési módszer továbbá ez

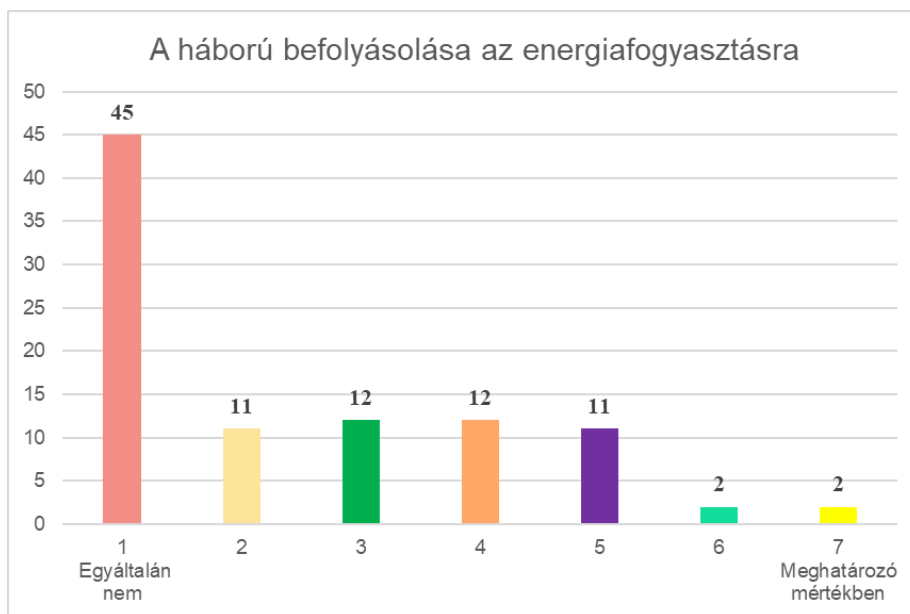
az, ami nem egyből ad meleget és ha csak pár órára szeretnénk befűteni akkor veszteséges ennek a használata, ezért gondoltam úgy, hogy ezt a módszert többen alkalmazzák.

13.ábra: Annak az aránya, hogy mennyien változtattak az energiafogyasztásukon a háború következtében

Forrás: Saját szerkesztés

Megkérdeztem továbbá azt is, hogy változtatott-e valamit az energiafogyasztási szokásokon a háború és az azzal járó ár növekedés. (13.ábra) A válaszok döntő többsége, számszerűen 84,2%-a a „Nem” -re esett. Ez azért meglepő, mert jelentős drágulás ment végbe az utóbbi két évben az energiaárak és a földgáz árának tekintetében és az volt a feltételezésem, hogy a lakosság ennek tudatában több odafigyelést és több energiát fektet annak érdekében, hogy ne fizessen hatalmas összegeket a fűtésért. Viszont ez a magyar kormány által bevezetett intézkedés, a rezsicsökkentésnek tudható be, ami kifejezetten a magyar lakosság és gazdaság energiaellátásának védelmére vezették be. Az intézkedés lényege, hogy egy bizonyos fogyasztási szintig a földgáz és a villamos energia tekintetében is kevesebbet, rezsicsökkentett árat kell fizetnünk. Akik viszont változtattak, ők csökkentették a fogyasztásukat és jobban odafigyeltek a gáz használatára. Például kisebb hőfokra állították be a termosztátot, illetve amikor nem voltak otthon teljesen kikapcsolták és éjjelre sem tartották bekapcsolva a fűtést. Van, aki a pazarlás elkerülése érdekében kicseréltette a nyílászárókat vagy éppen leszigeteltette a házat, hogy a legkevesebb energia váljon feleslegessé. Voltak olyanok is, akik átálltak más tüzelési formára például gázfűtést épített ki vagy más, éppen a fatüzelésre állt át.

14.ábra: Az orosz- ukrán háború befolyása az energiafogyasztásra nézve

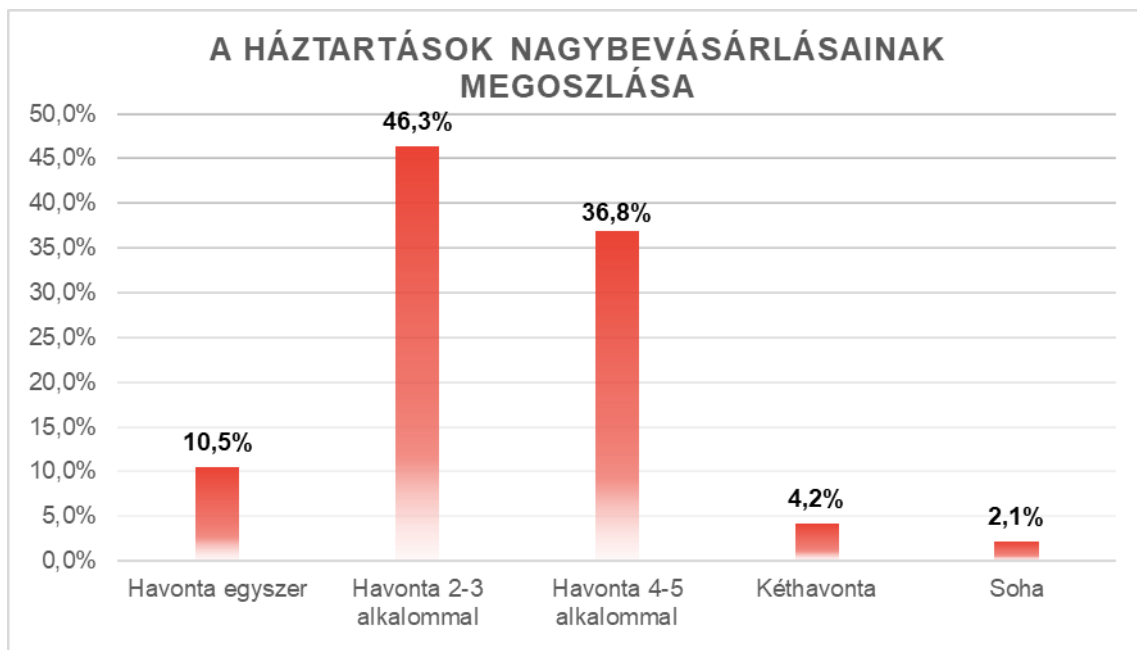
Forrás: Saját szerkesztés

Megkértem a válaszadókat, hogy egy egytől hétig terjedő skálán jelöljék be azt az értéket, amely szerintük jellemző arra, hogy a háború mennyire befolyásolta az energiafogyasztásukat az előző évekhez képest. (14.ábra) A jelentős többség, 45 személy azt a választ adta, hogy egyáltalán nem befolyásolta az ő energiafogyasztását, ez is betudható a már említett rezsicsökkentésnek. Persze az előző diagramm alapján ez nem meglepő. A másik végén a skálának, akik azt választották, hogy meghatározó mértékben vagy nagy mértékben egészen kevesen, 2-2 kitöltő válaszolt. Ők valószínűleg ezt a pénztárcájukon érzik meg, illetve az ingatlan, amiben élnek nincs leszigetelve vagy nem megfelelő a hőmegtartó tulajdonsága. A maradék 46 személy, körülbelül a kitöltő sokaság fele a középértékek között egyenlő részben oszlik el. Ők azok, akiket enyhén vagy valamilyen szempontból azért megérintett a háború, de nem meghatározó mértékben, tehát nem tulajdonítottak erre kiemelkedő figyelmet.

3.4 Vásárlások és a háztartások kiadásai

A következő fejezetben megvizsgálom a kitöltők vásárlási szokásait és az ezzel szorosan összefüggő kiadásokat is. Mint ahogy sok más ágazatban, a kereskedelemben is nyomot hagyott a szomszédságunkban zajló konfliktus. Ezt minden Magyarországon élő személy érezheti, ha végez egy kis kutatás és megvizsgálja az áruházak mostani és egy vagy két évvel ezelőtti árait. Ma már szinte lehetetlen egy háztartás viteléhez úgy vásárolni termékeket, élelmiszereket, hogy ne fizessünk érte egy kisebb vagyont. A határmenti településeken, aki teheti a szomszédos

ország bevásárlóközpontjában vásárolja meg a termékeket, nem csak a kedvező árak miatt, hanem a jobb minőségbeli különbség miatt is.

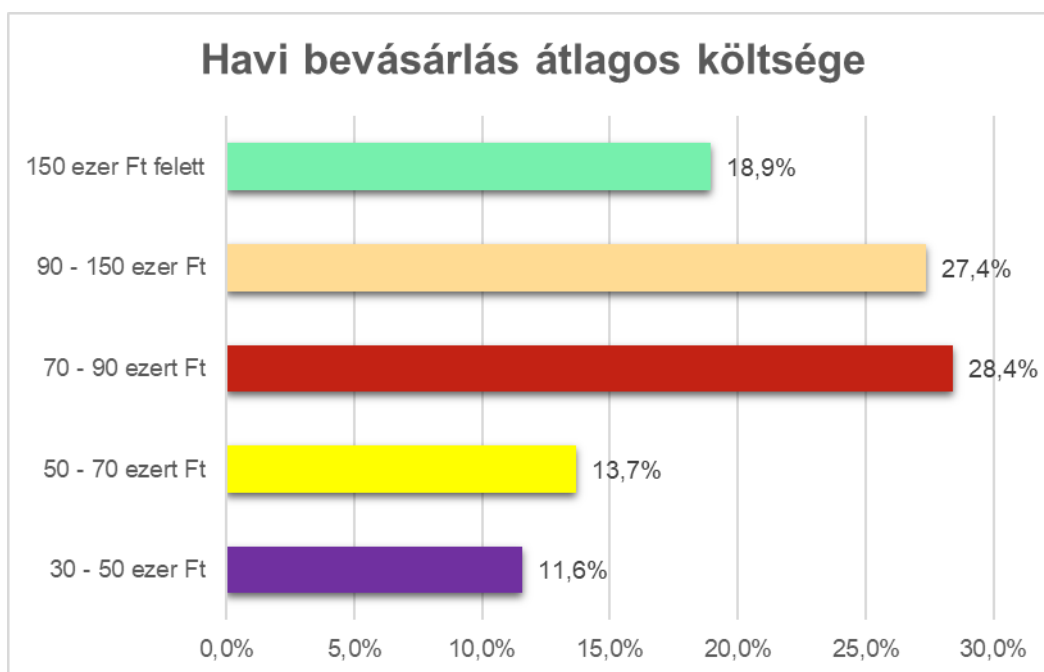

15. ábra: A háztartások nagybevásárlásainak gyakorisága

Forrás: Saját szerkesztés

Az első kérdésem azt volt, hogy a háztartás nagybevásárlásait, itt a 15 ezer forint feletti végösszegekre gondolva milyen gyakran végzik a kitöltők. A legnagyobb arányban 46,3%-ban havonta 2-3 alkalommal végeznek bevásárlást. Ez úgy gondolom, hogy teljesen normális és átlagos egy háztartás fenntartásához. Én is ebbe a táborba tartozom, így saját tapasztalatból is meg tudom erősíteni ezt a feltevést. Ha végig gondoljuk, hogy milyen alapvető termékekre van szükségünk a ház körüli munkák végzéséhez akkor rájövünk, hogy ezeket a termékeket általában havonta egyszer elég megvennünk, mert nem fogynak el olyan gyorsan. Ezek után pedig maradnak az apróbb dolgok és az élelmiszerek, amiket ugyan többször kell vennünk egy hónapban, de ha a tartós élelmiszerekből egy hónapban egy alkalomkor többet veszünk akkor a többi árunk az értéke már valószínűleg nem haladja meg a 15 ezer forintot. Ez nyilván háztartásonként változó, a következő sorokban ezt fogom vizsgálni. A másik kategória, amelyet sokan választottak a havonta 4-5 alkalommal vásárló személyek, akik a csoport 36,8%-át teszik ki. Ők valószínűleg nagyobb háztartást vezetnek, amelyben többen élnek. Itt is vissza tudunk csatolni arra a kérdésre, hogy mennyien élnek egy háztartásban a kitöltővel, hiszen abban a kérdésben az egyik legtöbb válasz a három személyre esett, de vannak olyanok is, akikkel négy vagy öt személy él együtt. Így már érthetőbb azoknak a száma, akik havonta 4-5 alkalommal végeznek 15 ezer forint feletti bevásárlást, ami körülbelül azt jelenti, hogy hetente. Tőlük

jócskán lemaradva 10,5% csak havonta egyszer végez nagyobb vásárlást, míg 4,2% csak kéthavonta. Akad kettő olyan személy is, aki viszont egyáltalán nem végez nagybevásárlást, hanem ők mindig a napi szükségletüknek megfelelően vásárolnak, tehát így jobban eloszlik az áruk mennyisége is és a költségek is.

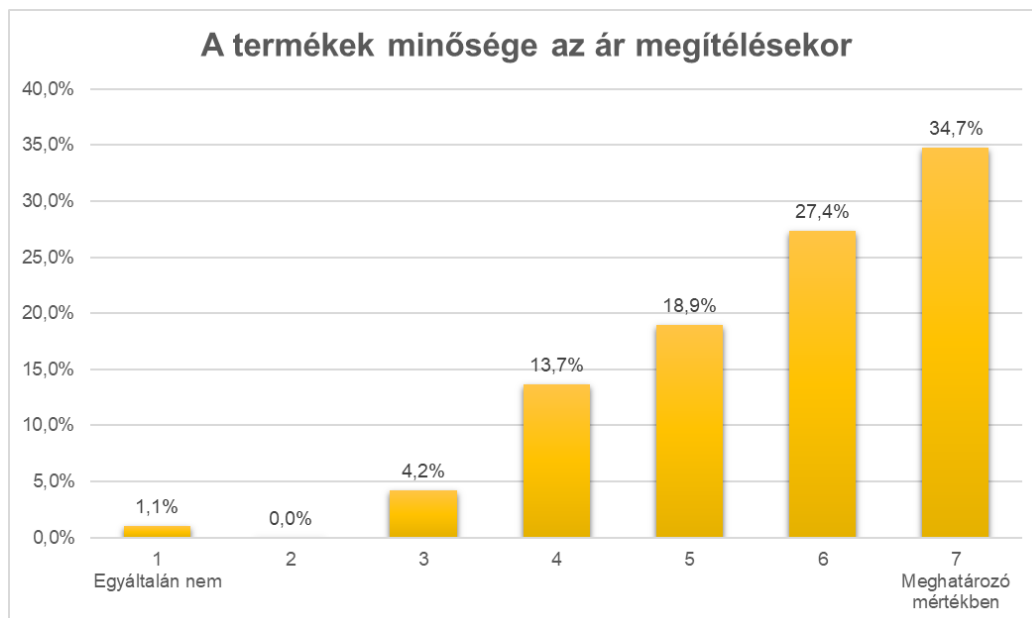

16.ábra: A bevásárlások átlagos havi költsége

Forrás: Saját szerkesztés

A fenti ábrán láthatjuk a háztartások átlagos havi kiadásait a bevásárlásokra nézve. Ami már első ránézésre feltűnő, hogy a vásárlások számával ellentétben a havi költségek jobban megoszlanak. Két kategória viszont jobban kiugrik a többi közül, szinte azonos értékkel. A 90 – 150 ezer forint közötti kategóriába 27,4% tartozik és a 70 – 90 ezer forint közötti kategóriába pedig a kitöltők 28,4%-a. Valószínűleg ezekbe a költségi kategóriákba azok tartoznak, akik havonta 2-3 alkalommal tartanak nagybevásárlást és egy átlagos méretű háztartással rendelkeznek, viszont kettőnél több fő él ebben a családban. A 150 ezer forint feletti kategóriába a csoport 18,9%-a tartozik, ez a szám számomra meglepő, azt feltételeztem, hogy ebben a kategóriában lesznek a legkevesebben. De tekintve azt, hogy ilyen sokan járnak havi 4-szer, 5-ször vásárolni talán nem is annyira meglepő a 18,9%. A maradék kettő kategória szinte megegyezik, ha az arányait tekintjük, az 50 - 70 ezer forint közötti csoportba 13,7%, míg a 30 – 50 ezer forint költésű csoportba 11,6% tartozik. Ők lehetnek azok, akik egyedül vagy másodmagukkal élnek és nem szükséges olyan sok dolgot használni így tovább elegendő számukra, ezért tudják jobban visszafogni a kiadásokat, illetve talán ők azok, akiknek a jövedelme az átlag alatt található.

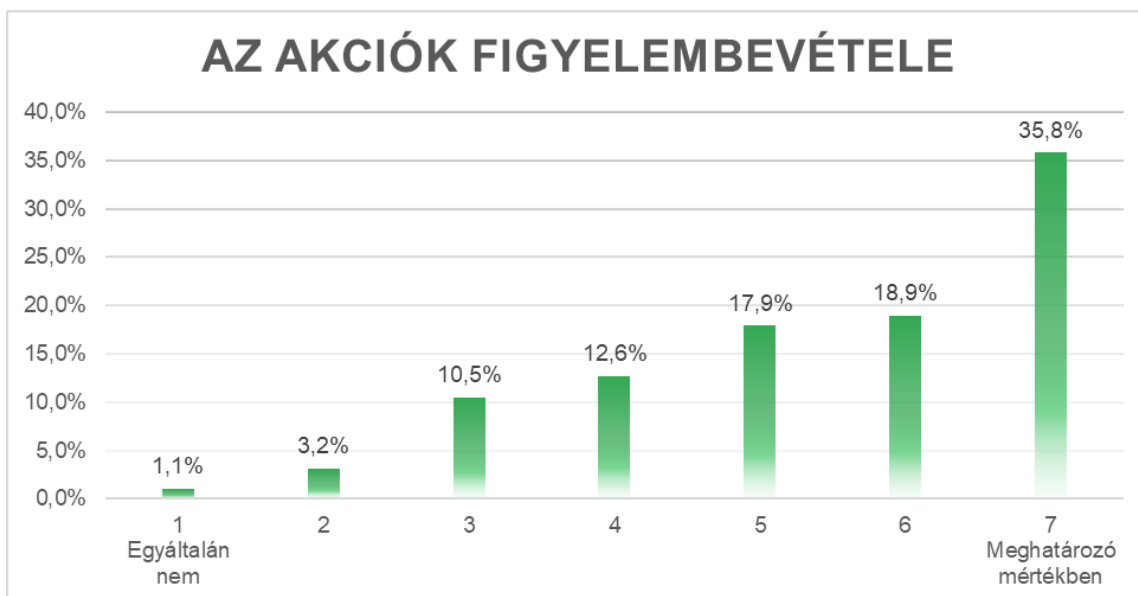
Megkérdeztem azt is, hogy a kitöltők milyen intézkedéseket tesznek a kiadások csökkentése érdekében, 15,8% nem tesz semmilyen intézkedést és nem adott lejjebb az életszínvonalból. A többi válasz nagyon egyénre szabott volt, de ezeket is nagyjából három csoportra lehetett osztani, vannak, akik az energián, fűtésen spórolnak, energiatakarékos izzók használatával, szigeteléssel, hőmérsékletcsökkentéssel. Néhányan az üzemanyaghasználatot fogták vissza azzal, hogy csak ritkán használják az autót és inkább tömegközlekedést választják vagy kerékpároznak. A legtöbben pedig az élelmiszereken, vásárláson és az ehhez köthető luxuscikkeken takarítanak meg. Többen próbálnak maguknak megtermelni élelmiszereket vagy alapanyagokat, Előre megírják a bevásárlólistát és a heti menüt, így csak azokat a termékeket vásárolják meg amik tényleg szükségesek, sokan visszafogták a ruházati és nem létszükségletű dolgok vásárlását, illetve a többség tudatosabban vásárol, figyelik az akciókat és az egyes áruházak árait összehasonlítva keresik a legoptimálisabb választást a bevásárlásra.

17.ábra: A termékek minősége az ár megítélésekor

Forrás: Saját szerkesztés

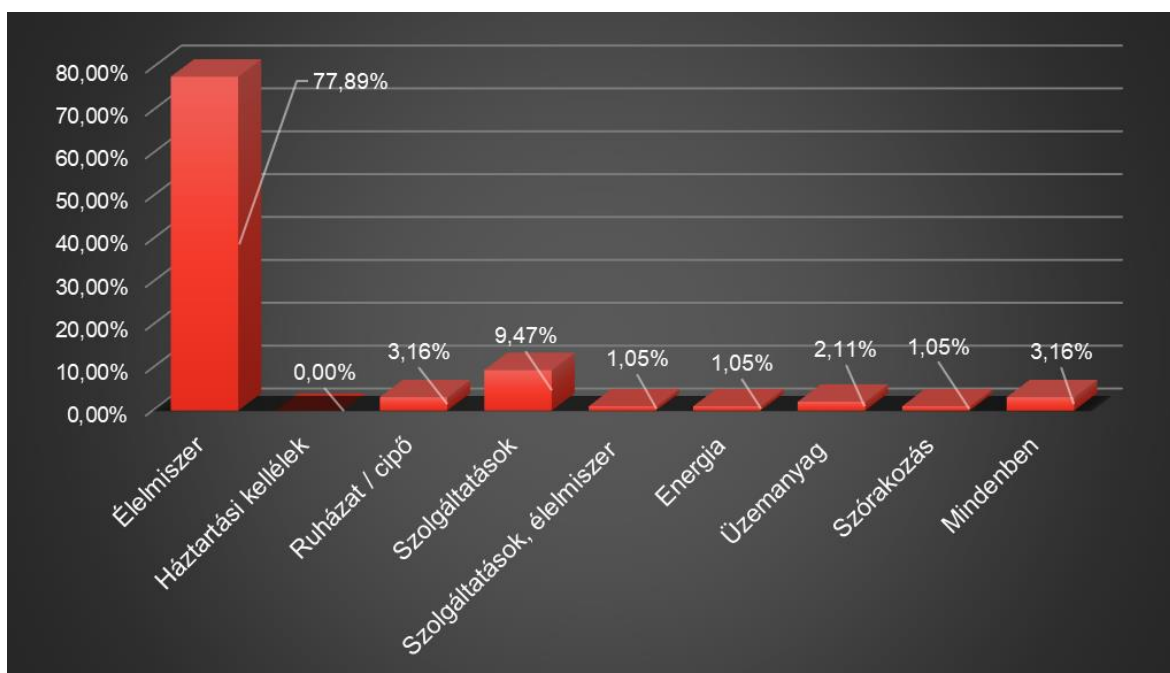
Nagyon érdekelt, hogy az áremelkedés következtében a vásárlóknak mennyire fontos a termékek minősége az ár megítélésekor. A diagramm szépen kimutatja, hogy lineárisan emelkedik a kitöltők száma a meghatározó mérték felé, így ebben a kategóriában található a legtöbb kitöltő 34,7% arányban. Ebből kiszűrhető az is, hogy a vásárlóknak fontos a megvásárlandó termékek minősége és tudatosabbak az élelmiszerek vásárlása terén. Tehát inkább kevesebbet vásárolnak, de akkor minőségibb terméket visznek haza a pénzükért cserébe. Ehhez kapcsolódik a következő ábra is, ahol az szeretném ismertetni, hogy a megkérdezettek mennyire veszik figyelembe az akciókat az egyes áruházakban, illetve az akciós termékeket.

18. ábra: Az akciók figyelembevételének mértéke

Forrás: Saját szerkesztés

Észrevehető, hogy nagyjából azt az eredményt kapjuk, mint az előző ábránál. Nyilván ez azért van, mert már említettem, hogy az akciók figyelésével is sokan próbálnak meg pénzt megtakarítani. Itt is folyamatos növekedés figyelhető meg a csoportok között és legtöbbször 35,8%-kal meghatározó mértékben figyelembe veszik az akciókat. Illetve a megkérdezettek nagy része, ha nem is meghatározó mértékben, de figyelik az akciókat és ehhez képest végzik a bevásárlásokat.

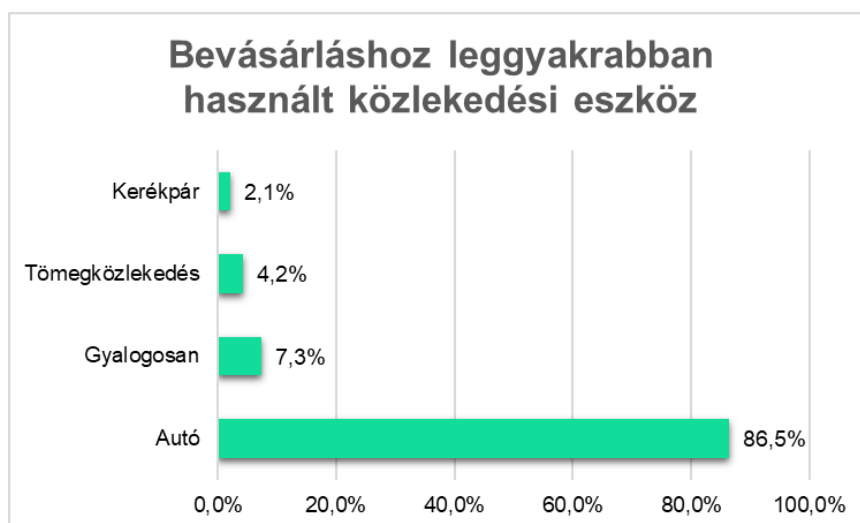
19. ábra: A kitöltők által érzékelt áremelkedés az érintett szegmensekben

Forrás: Saját szerkesztés

A vásárlásokkal és kiadásokkal kapcsolatos kérdések zárásaként kíváncsi voltam arra, hogy a kitöltők, hogy vélekednek és tapasztalataik alapján mely az a terület, szegmens, amelyben legjobban érzékelik az áremelkedést. Az eredmény talán senki számára nem meglepő. A többség, 77,89% az élelmiszereken vette leginkább észre a drágulást. Persze azért, mert ezekkel a termékekkel napi szinten találkozunk, így szembetűnő az árak változása, illetve ebben a szegmensben költünk talán a legtöbbet. Ahol még talán többen észrevették a növekvő árakat az a szolgáltatói szegmens. Nyilván, akik valamilyen szolgáltatást nyújtanak nekik ebből adódik a fizetésük, így, ha az ő szolgáltatási díjuk nem növekszik, viszont máshol mindenhol észrevehetően nőnek az árak akkor nem tudnának gazdaságosan működni. Megfigyelhető az is, hogy a fővároshoz közelebb egyenesen arányosan nőnek a bérek is de velük együtt a szolgáltatási és bérleti díjak is.

3.5 Közlekedéssel kapcsolatos változások

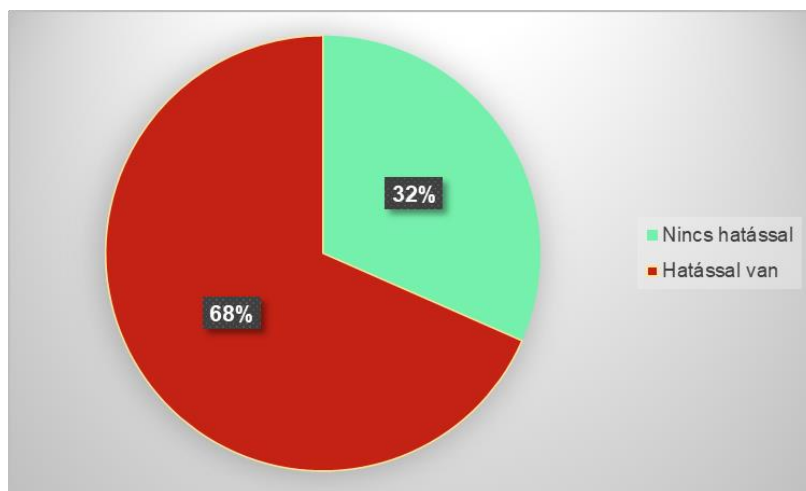
Ami számomra nagyon meglepő, hogy az üzemanyag növekedést a kutatásban résztvevők csak 2,11%-a jelölte be, mint legjobban érzékelhető emelkedés. Ha megnézzük az egy évvel ezelőtti üzemanyagárakat akkor valóban nem túlzottan nagy az áremelkedés, sőt valamennyire még mérséklődött is mostanra. Viszont, ha jobban visszatekintünk akkor közel duplájára emelkedett pár év alatt, amit természetesen a nyersanyag árak és az olaj világpiacon mért hordónkénti árával változik, de nem lehet az mellett sem elmenni, hogy az infláció és a kiszabott plusz adók is jócskán hozzájárultak a növekedéshez. A többi kategóriát csupán 1-2 személy jelölte be és ezek azok a kategóriák, amiket a mindennapokban nem kell sűrűn vásárolni vagy luxuscikkek, amiket a vásárlók a spórolás érdekében próbálnak minimalizálni.

20.ábra: A vásárlásokhoz leggyakrabban használt közlekedési eszköz

Forrás: Saját szerkesztés

Egy kicsit utána jártam a közlekedéssel kapcsolatos kérdésnek is egybekötve a vásárlással. Az első ilyen kérdésem arra irányult, hogy a kitöltők milyen közlekedési eszközt részesítenek előnyben a bevásárlásaik során. A diagrammon megfigyelhető eredményből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a csoport 86,5%-a autóval végzi a bevásárlásait. Ez a szám azért is lehet ilyen magas, mert a többség községben vagy nagyvárosban él. Természetesen, aki nagyvárosban él több lehetőség közül tudna választani, mint az, aki több kilométerre él a bevásárlóközpontokhoz. Ilyenkor véleményem szerint a kényelem a döntő faktor, senki sem viszi magával a fél városon vagy akár a tömegközlekedésen a megvásárolt árukat, főleg, ha nem is csak a napi, hanem akár a havi élelmiszert szerezte be egyszerre, így aki teheti annak az autó egy praktikusabb és észszerűbb alternatíva a bevásárlás megoldására. A kitöltők csupán 7,3%-a nem választ semmilyen közlekedési eszközt bevásárlásai során, hanem gyalogosan teszi meg azt. Ők valószínűleg városban élnek és ha van is autójuk nem szeretnék a parkolással bajlódni vagy akár a közlekedés miatt időt szeretnék spórolni, ezért számukra a legegyszerűbb megoldás a gyaloglás vagy a kerékpározás, akik 2,1%-kal képviseltetik magukat a felmérésben. Akiknek viszont olyan távolságban az áruház, ahol szeretnék vásárolni, hogy gyalogosan vagy kerékpárral nem megtehető és nincs autójuk, vagy csak nem szeretnék használni az a 4,2% tömegközlekedéssel tökéletesen meg tudják oldani az élelmiszerek és termékek beszerzését.

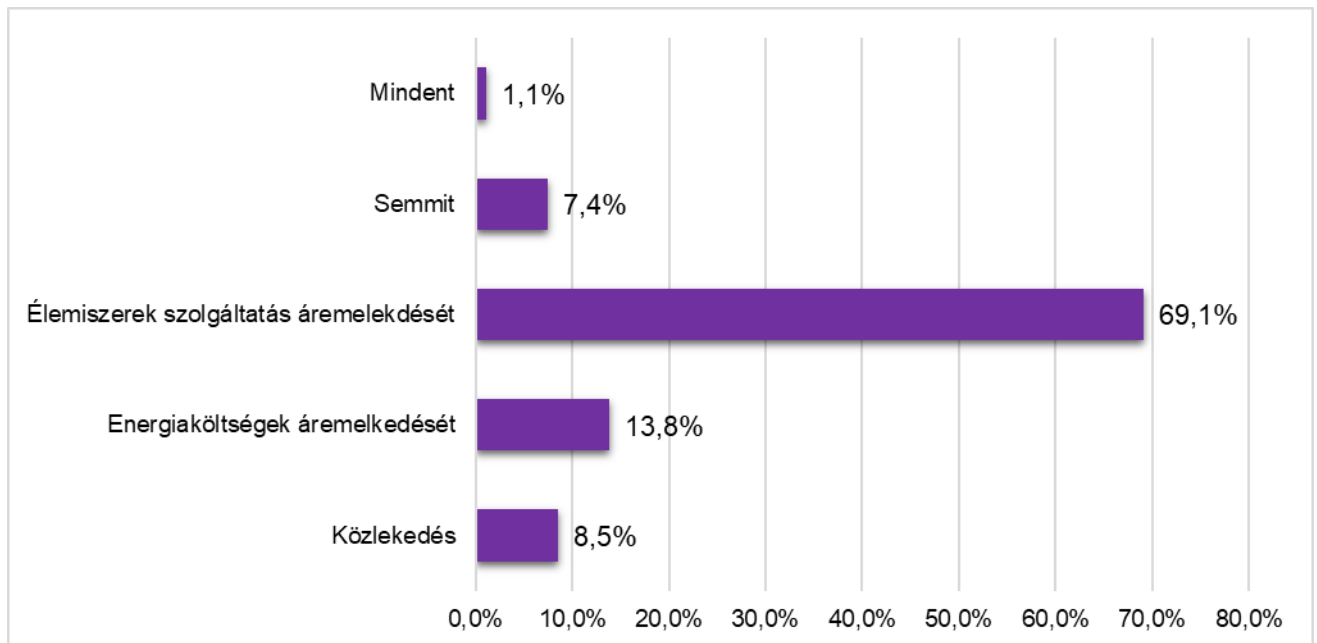

21.ábra: Az üzemanyagár növekedés hatása a közlekedésre

Forrás: Saját szerkesztés

A következő ábrán annak az eredménye látszik, hogy a megvizsgált csoport tagjainak a közlekedésére milyen hatással van az üzemanyagár növekedés. A sokaság mintegy 32%-ra semmilyen hatással nincs az árváltozás, illetve ők nem tesznek semmilyen lépéseket ez miatt. Ez az utakon megfigyelhető autók számából is észrevehető, ugyanis az emelkedő árral a

közlekedő autók mennyisége alig lett kevesebb. Míg a megkérdezettek több mint felére, azaz, 68%-ára komoly hatással van. Ők általánosságban kevesebbet használgják az autót, ha tehetik inkább a tömegközlekedést választják, jobban átgondolják, hogy mikor hova mennek vele és feleslegesen nem használják. Ebből is látszik, hogy az egyik legfontosabb tényezők közé tartozik a kőolaj import és kereskedelem. Az emberek nagyrésze viszont sajnos nem teheti meg, hogy egyáltalán nem ül autóbba, mert a mindennapi életének szerves része, munkaeszköze. Ezért is hatalmas hatással van az üzemanyagár és az élelmiszerárak változása a lakosságra.

22.ábra: A megkérdezettek életében az orosz – ukrán háború leginkább befolyásolt szegmense

Forrás: Saját szerkesztés

Az utolsó kérdéssel az volt a célom, hogy a kérdőív három kategóriáját összefogva megvizsgáljam azt, hogy a megkérdezettek életében ezek szegmensek közül melyiket befolyásolta a legnagyobb mértékben az orosz – ukrán háború. A többség, 69,1%-a egyöntetűen az élelmiszerek és szolgáltatások áremelkedését jelölte be. Személy szerint én is úgy gondolom, hogy a legszembetűnőbb emelkedés ebben a szegmensben ment végbe és ez az a kategória, amelyben nap mint nap észrevehető a változás. Az energia költségek áremelkedését a csoport 13,8%-a érezte a leginkább befolyásolt szegmensnek. Itt a kategórián belül több részre is fel tudjuk osztani a lakosságot az alapján, hogy ki mivel és milyen módon fűt vagy használ energiát, ezért is gondolom, hogy ennyivel elmarad ez a kategória az előbbitől mert ez egységesen nem biztos, hogy mérhető. A kitöltők mindössze 8,5%-a a közlekedésben érezte a legnagyobb befolyást és valószínűleg ez az üzemanyagár változásán volt észrevehető, de alapvetően ez egy olyan szegmens, amelyet tudunk szabályozni egyénileg és mindenki a saját

belátása alapján használja a közlekedési eszközöket. A kitöltők közül 7,4% oly szerencsés, hogy az ő életükben semmit nem befolyásolt és változtatott meg az orosz – ukrán konfliktus. Míg sajnos egy kitöltőt nagyon rosszul érintett és minden szegmens nagyban befolyásolta az életét.

4. HIPOTÉZISEK VIZSGÁLATA

A fenti kutatási eredmények elemzését követően a jelen fejezetben a dolgozat elején előzetesen feltett hipotéziseimet szeretném megvizsgálni a levont következtetéseim figyelembevételével, illetve, hogy az eredmények tudatában ezek az állítások beigazolódtak vagy éppen megcáfolták őket.

Az első feltételezésemben miszerint az orosz – ukrán konfliktus növeli a magyar lakosság vásárlóerejének csökkenését mert az alapvető élelmiszerekre, üzemanyagra és fogyasztási cikkekre többet kell költeniük részben helytálló volt, mert az üzemanyag és az energiaárak növekedését a többség nem tartja meghatározó tényezőnek, viszont az alapvető élelmiszerek ár növekedése jelentősen befolyásolja a lakosság vásárlási magatartását. A kitöltők döntő többsége ebben a szegmensben érzékeli a legnagyobb drágulást és ezáltal jobban odafigyelnek az olyan árucikkek vásárlására, ami nem létfontosságú és jobban átgondolják azok megvételét.

Második feltevésként azt tettem fel, hogy a vásárlók nagyobb figyelmet fordítanak az akcióknak és ez alapján döntenek el, hogy mit és milyen terméket vesznek. Ez az állítás is igaznak bizonyult, ha azt nézzük, hogy a kitöltők több mint fele a különböző akciókat meghatározó mértékben figyelni és ehhez igazítja a vásárlásait. Így kijelenthetjük, hogy a vásárlók többségénél az akciók és az ár a leginkább befolyásoló tényező a vásárlások során. Ez betudható a leggyakoribb spórolási formának is a vizsgálat során kapott eredményekből.

Viszont az nem igaz, hogy ha valami nem akciós vagy ha valami drágább és magasabb minőséget képvisel azt nem vennék meg a vásárlók. A következő hipotézisemnél is erre voltam kíváncsi, hogy az élelmiszerek vásárlásánál is az ár játssza-e a meghatározó szerepet a minőséggel szemben. Ezt az állítást a kutatásban kapott válaszok megcáfolták, mivel a kitöltők többségének meglehetősen fontos a minőség az ár megítélésekor és ha olyan terméket vesz, aminek fontos a minősége hajlandóak magasabb árat fizetni érte.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

Hogy milyen gazdasági hatások érték Magyarországot és a lakosságot az orosz – ukrán háború kitörése után?

Erre kerestem a választ a dolgozatom és a kutatásom során, amelyet a dolgozat utolsó bekezdésében szeretnék összefoglalni. Fontos kiemelni, hogy ezek a hatások folyamatosan változhatnak mivel a háború sajnos még 2024-ben is zajlik és nem lehet megmondani meddig tart és milyen pusztításokat végez a jövőben. Ezért az utóbbi kettő év távlatából tudtam elemezni a konfliktust és annak következményeit viszont azt nem tudhatjuk, hogy ezek a következmények mennyire nyomják rá a bélyeget a közeljövő gazdasági és hétköznapi életére. Előzetesen feltettem a kérdéseimet, amelyeket a dolgozatban végig kísérek. A dolgozat eleje röviden kitér Oroszország és Ukrajna történelmi gyökereire és a már évek óta tartó viszályokra. Oroszországnak az volt a célja, hogy Ukrajna soha ne váljon a NATO tagországává. Ezzel, a 2022-ben kitört fegyveres konfliktus hatalmas feszültséget gerjesztett a globális politikában Oroszország és a nyugati országok között. Teljesen még ki sem gyógyult a világ a COVID-19 világjárvány okozta recesszióból máris egy újabb globálisan kiható esemény következett. Számos gazdasági következménynek és szankciónak lett ez a kiinduló pontja, amik alapvetően kihatnak a globális gazdaságra. A kőolaj és földgáz piacán különösen nagy átszerveződés ment végbe az ellátási lánc biztonságos működése érdekében. Az érintett országok nem akarták, hogy hiány alakuljon ki az egyes ágazatokban ezért gyorsan kellett cselekedniük és sokaknak más irányból kellett megoldaniuk a nyersanyagok pótlását. Több szankcióval is terhelték Oroszországot, az egyik legfontosabb az élelmiszerek jelentős részének behozatali tilalma volt, ami a hazai termelők védelmét szolgálta. Megtiltották továbbá, hogy az európai jogalanyok meghatározott termékeket értékesítsenek Oroszország felé. Néhány európai országból beleértve hazánkat is kitiltották az orosz tulajdonban lévő bankokat, ellehetetlenítettek számos orosz oligarchát és befektetőt, illetve a sporteseményekről is kitiltották az orosz nemzeti színeken induló versenyzőket. Magyarországon a háború mélyreható hatással bírt a forint gyengülésének előidézésében. A konfliktus kitörését követő egy évben 17,4%-kal nőtt meg hazánkban az infláció, amely jelentő áremelkedést vont magával minden területen. Ennek az áremelkedésnek lakosságot érintő hatásaira voltam kíváncsi a primer kutatásom során. A kérdőívben három fő kategóriát vizsgáltam, amelyekben a háború kitörése óta és annak okai következtében jelentős áremelkedés történt. Ezek a kategóriák a következők: a vásárlási szokások, a közlekedési szokások, illetve az energiahasználat. Összeségében elmondhatom, hogy a megkérdezettek

legnagyobb többsége az élelmiszerárakon veszi észre legjobban a drágulás mértékét, ezután az üzemanyag árakon és a három kategória közül utolsó helyen az energiafogyasztáson. Az érezhető és látható a kutatás alapján, hogy sokan a háború kitörése óta jobban odafigyelnek a fogyasztásukra és a kiadásaikra, mint előtte. A kutatás alanyai számos olyan döntést hoztak, amelyek hozzájárultak költségeik visszaszorításához. Természetesen előnyünkre válik, ha megtanulunk takarékosabban, fenntarthatóbb módon élni, azonban ezt most rajtunk kívülálló ok, nevezetesen a háború kirobbanását követően kialakult gazdasági helyzet kényszerítette ki.

IRODALOMJEGYZÉK

- Attila, F. N. (2023.. december 08.). *Jelentősen csökkent novemberben az infláció. De mit várhatunk 2023-ra és 2024-re?* Forrás: Bankmonitor: <https://bankmonitor.hu/mediatar/cikk/jelentosen-csokkent-novemberben-az-inflacio-de-mit-varhatunk-2023-ra-es-2024-re/>
- BBC. (2022). *Moskva sinking: US gave intelligence that helped Ukraine sink Russian cruiser - reports.* Forrás: BBC: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-61343044>
- Berneke, Á. (2018). *Közép- és Kelet-Európa a 21. század geopolitikai/geoökonómiai stratégiáiban.* Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Bod, P. Á. (2022). *Magyarország a választások másnapján – Ami eddig történt, nem folytatható.* Forrás: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220404/bod-peter-akos-magyarország-a-valasztasok-masnapjan-ami-eddig-tortent-nem-folytathato-537297>
- BOD, P., CSERHÁTI, I., & KERESZTÉLY, T. (2022). *Makrogazdasági kiigazítás – rendkívüli külső bizonytalanságok közepette.* Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem.
- cnc.hu. (2022). *Acél árának emelkedése, kilátások, előrejelzések, tények.* Forrás: <https://www.cnc.hu/2022/03/acel-aranak-emelkedese-kilatasok-elorejelzesek-tenyek/>
- Coalson, R. (2022). *RadioFreeEurope.* Forrás: Putin's Recognition Of Separatist Formations In Eastern Ukraine Embraces All Their Territorial Claims Against Kyiv.
- Csáki, G. (2021). A 2022. évi orosz–ukrán háború gazdasági következménye. *Nemzet és Biztonság* 3. szám | 63–78, 63-78.
- Dohnanyi, K. (2022). *Nemzeti érdekek. Útmutatás a német és az európai politika.* Budapest: Habsburg Ottó Alapítvány.
- Európai Bizottság. (é.n.). *Ismertető az Oroszországgal szembeni uniós szankciókról.* Forrás: <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/#trade>
- Európai Parlament. (2021). *Az EU és Oroszország kapcsolata: a feszültség forrásai.* Forrás: <https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/world/20210128STO96606/az-eu-es-oroszország-kapcsolata-a-feszultseg-forrasai>
- Farkas, B. (2022). *Közép- és Kelet-Európa az új geoökonómiai és geopolitikai viszonyok között.* Forrás: https://mta.hu/data/dokumentumok/egyeb_dokumentumok/2022/farkas_beata_vtt.pdf
- Fedinec, C. (2022). Az orosz-ukrán háború történeti gyökerei. *Európa rémálma. Élet és Tudomány* 77. évf. 11., 326-329.
- Forbes. (2022). *A kartell miatt emelkedik az olaj ára, az oroszok jól járnak vele.* Forrás: <https://forbes.hu/uzlet/olajkartell-oroszország-olajar-csokkentenes/>
- Grytsenko, O. (2014). *Kyiv Post.* Forrás: Armed pro-Russian insurgents in Luhansk say they are ready for police raid: <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/armed-pro-russian-insurgents-in-luhansk-say-they-are-ready-forpolice-raid-343167.html>

- Hoffmann, T. (2022). HÁBORÚ VAGY BÉKE? AZ ÁLLAMKÖZI ERŐSZAK ALKALMAZÁSÁNAK NEMZETKÖZI JOGI KÉRDÉSEI AZ OROSZ–UKRÁN KONFLIKTUSBAN . *Közjogi Szemle*, 1.
- HVG. (2022). *Putyinék előre készültek, így évekig is kibírhatja a szankciókat az orosz gazdaság*. Forrás: https://hvg.hu/gazdasag/20220413_orszorszag_szankciok_gazdasag
- IMF. (2022a). *Transcript of IMF Media Roundtable on Ukraine*. IMF.
- IMF. (2022b). *WAR SETS BACK THE GLOBAL RECOVERY*. IMF.
- Kelemen, Z. (2023). *Orosz–ukrán háború: lövések és aszály – erős fronthatások az agráriumban*. Forrás: <https://www.vg.hu/agrar/2023/03/orsz-ukran-haboru-lovesek-es-aszaly-eros-fronthatasok-az-agrariumban>
- Kemény , L. (2017). *A Szovjetunióból a 21. század Oroszországáig*. Budapest: Russica Pannonicana.
- Kissinger, H. (2008). *A hidegháború vége: Reagan és Gorbacsov*. Budapest: PANEM KFT.
- Koppány, K., & Vakhal, P. (2022). Az Ukrajna elleni háború globális értékláncokra gyakorolt hatásai . *Külgazdaság, LXVI. évf.*, 73–119.
- Kosztolányi, B. (2023). *Így védte meg Oroszország a gazdaságát a szankciókkal szemben*. Forrás: <https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2023/02/igy-vedte-meg-orszorszag-a-gazdasagat-a-szankciokkal-szemben>
- Magyar Földrajzi Társaság. (2022). Az ukrán-magyar határon átnyúló együttműködés változása a hétköznapiakban a kétoldalú kapcsolatok tükrében. *Földrajzi Közlemények*, 115-126.
- Malhotra, N. K. (2008). *Marketingkutató*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Medgyesi, C. (2022). *Mindenkinek fájni fognak az orosz szankciók*. Forrás: <https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2022/02/mindenkinek-fajni-fognak-az-orsz-szankciok>
- MKIK. (2022). *Az orosz-ukrán háború magyar vállalkozásokra gyakorolt hatásai, következménye*. Budapest: Gazdaság és Vállalkozáskutató Intézet.
- Molnár, D. (2015). *Az orosz–ukrán konfliktus játékelméleti elemzése*. 2015: Magyar Külügyi Intézet.
- National Intelligence Council. (2021). *Global Trends 2040*. Forrás: https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/assessments/GlobalTrends_2040.pdf
- oeconomus.hu. (2022). *Ukrajna a világ ötödik legnagyobb gabonatermelője, így a háború élelmiszerhiányt okozhat és fokozza az inflációt*. Forrás: <https://www.oeconomus.hu/oecoglobus/ukrajna-a-vilag-otodik-legnagyobb-gabonatermeloje-igy-a-haboru-elelmiszerhiany-otokozhat-es-fokozza-az-inflaciot/>
- OG Research. (2022). *Makrogazdasági, államháztartási helyzetkép és kitekintés 2022-2024*. Budapest: OGRsearch.
- Padányi, J., & Tomolya, J. (2022). Háború és béke Ukrajnában, avagy keleten a helyzet változatlan 1. rész. *BIZTONSÁGPOLITIKA*, 63-83.
- portfolio.hu. (2022). *A háború az egekbe lőtte a műtrágya árát: tovább drágulhatnak az élelmiszerek*. Forrás: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220328/a-haboru-az-egyekbe-lotte-a-mutragya-ar-at-tovabb-dragulhatnak-az-elelmiszerek-536071>

portfolio.hu. (2022). *Jobb lesz felkészülni: egekbe szökik az acél ára az ukrajnai háború miatt*. Forrás: <https://www.portfolio.hu/ingatlan/20220312/jobb-lesz-felkeszulni-egyekbe-szokik-az-acel-ara-az-ukrajnai-haboru-miatt-532991>

Sullivan, A. (2022). *Deutsche Welle*. Forrás: Explainer: Will sanctions against Russia work?: <https://www.dw.com/en/what-sanctions-have-been-placed-on-russia-and-will-they-be-effective/a-60884849>

The Telegraph. (2015). *Minsk agreement on Ukraine crisis: text in full*. Forrás: The Telegraph: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/11408266/Minsk-agreement-on-Ukraine-crisis-text-in-full.html>

Tiszai, B. (2023). *HVG*. Forrás: Jelentés az orosz gazdaságról: működnek az „elhibázott” brüsszeli szankciók: https://hvg.hu/gazdasag/20230112_Orosz_gazdasag_deficit_szankciok_olaj_gaz

Tiszóczy, R. (2023). *privatbankar.hu*. Forrás: Az év, amikor az olajpiac csatatérré változott: <https://privatbankar.hu/cikkek/makro/az-ev-amikor-az-olajpiac-csataterre-valtozott.html>

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A búza és kukorica árának változása a háború időszaka alatt Forrás: Világbank.....	12
2. ábra: A műtrágyaárak negyedévenkénti változása Forrás: https://www.vg.hu/agrar/2023/03/orosz-ukran-haboru-lovesek-es-aszaly-eros-fronthatasok-az-agrariumban	14
3. ábra: GDP növekedés 2021-ben Forrás: Eurostat, IMF	23
4. ábra: Reál GDP növekedés – termelés oldal (év/év, százalék) Forrás: KSH	24
5. ábra: Demográfiai adatok nemi és korosztályos megoszlása Forrás: Saját szerkesztés.....	28
6. ábra: A legmagasabb iskolai végzettség megoszlása Forrás: Saját szerkesztés	29
7. ábra: Az egy főre jutó átlagos havi jövedelem Forrás: Saját szerkesztés.....	30
8. ábra: A kitöltők családi állapotának megoszlása Forrás: Saját szerkesztés.....	31
9. ábra: A kitöltővel egy háztartásban élő személyek száma Forrás: Saját szerkesztés	31
10. ábra: A kitöltő lakhelye Forrás: Saját szerkesztés	32
11. ábra: A lakhely típusa Forrás: Saját szerkesztés	33
12. ábra: Energiafajták igénybevétele a fűtéshez Forrás: Saját szerkesztés.....	34
13. ábra: Annak az aránya, hogy mennyien változtattak az energiafogyasztásukon a háború következtében Forrás: Saját szerkesztés	35
14. ábra: Az orosz- ukrán háború befolyása az energiafogyasztásra nézve Forrás: Saját szerkesztés	36
15. ábra: A háztartások nagybevásárlásainak gyakorisága Forrás: Saját szerkesztés	37
16. ábra: A bevásárlások átlagos havi költsége Forrás: Saját szerkesztés	38
17. ábra: A termékek minősége az ár megítélésekor Forrás: Saját szerkesztés.....	39
18. ábra: Az akciók figyelembevételének mértéke Forrás: Saját szerkesztés	40
19. ábra: A kitöltők által érzékelt áremelkedés az érintett szegmensekben Forrás: Saját szerkesztés	40
20. ábra: A bevásárlásokhoz leggyakrabban használt közlekedési eszköz Forrás: Saját szerkesztés	41
21. ábra: Az üzemanyagár növekedés hatása a közlekedésre Forrás: Saját szerkesztés	42
22. ábra: A megkérdezettek életében az orosz – ukrán háború leginkább befolyásolt szegmense Forrás: Saját szerkesztés.....	43

1. Melléklet: A primer kutatásban alkalmazott kérdőív

Az orosz-ukrán háború hatásai a háztartásokra

Kedves Kitöltő!

Molnár Máté vagyok, a Pannon Egyetem Gazdálkodás és Menedzsment szak végzős hallgatója.

Diplomadolgozatomban azt kutatom, hogy miképp alakultak a magyar háztartások vásárlási és kiadási szokásai az orosz - ukrán háború kitörése óta.

A kérdőív kitöltése teljesen anonim, az adatokat kizárólag kutatási célra használom fel. A kérdőív kitöltése körülbelül 10 percet vesz igénybe.

Ha bármi kérdése adódna a kérdőív kitöltése közben az alábbi e-mail címen nyugodtan felteheti azt: molnarmate12@gmail.com

Előre is köszönöm, hogy válaszaival és idejével hozzájárul a kutatás sikeréhez!

* Kötelező kérdés

1. Neme *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Nő

Férfi

2. Életkora *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

18-25

25-35

35-45

45-65

65 év feletti

3. Legmagasabb iskolai végzettsége *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Általános iskola
- Szakmunkásképző
- Középiskola (érettségi)
- Főiskola/egyetem
- Egyéb:

4. Családi állapot *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Egyedülálló
- Párkapcsolatban élő

5. Foglalkozása?

6. Önnel egy háztartásban élő személyek száma *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- 0
- 1
- 2
- 3
- Egyéb:

7. Lakhelye *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Nagyváros (50 ezer fő feletti)
- Kisváros (50 ezer fő alatti)
- Község
- Egyéb:

8. Lakhely típusa *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Családház
- Lakás
- Egyéb:

9. A lakóhelye

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Saját tulajdon
- Albérlet

10. Egy főre jutó átlagos havi jövedelem *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- 100 ezer Ft alatti
- 100 - 200 ezer Ft
- 200 - 300 ezer Ft
- 300 - 400 ezer Ft
- 400 - 500 ezer Ft
- 500 ezer feletti

11. Milyen energiatípusokat vesz igénybe a fűtéshez? *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Tűzifa
 - Földgáz
 - Elektromos fűtés / Klíma
 - Egyéb:
-

12. Változtatott-e valamit az energiafogyasztási szokásain a háború következtében? Ha igen akkor az "egyéb:" opcióba kérem írja le.

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Nem
- Egyéb:

13. Milyen mértékben befolyásolta az orosz - ukrán háború az Ön *
energiafogyasztását?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

1 2 3 4 5 6 7

Egyé: Meghatározó mértékben

14. Milyen gyakran tart nagy bevásárlást (15 ezer forint feletti összegben)?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Havonta egyszer
- Havonta 2-3 alkalommal
- Havonta 4-5 alkalommal
- Kéthavonta
- Egyéb:

15. Mennyit költ havonta átlagosan élelmiszerekre és háztartási kellékekre?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- 30 - 50 ezer Ft
- 50 - 70 ezer Ft
- 70 - 90 ezer Ft
- 90 - 150 ezer Ft
- 150 ezer Ft felett

16. Mennyire fontos Önnek a termékek minősége az ár megítélésénél?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

	1	2	3	4	5	6	7	
Egyé	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Teljes mértékben

17. Milyen intézkedéseket tettek az áremelkedés miatt, hogy csökkentsék a háztartás kiadásait?

18. Mennyire veszik figyelembe az akciókat a bevásárlás során az áremelkedések vagy gazdasági bizonytalanságok idején?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

	1	2	3	4	5	6	7	
Egyé	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Teljes
	mértékben							

19. Az alábbi szegmensek közül melyikben érzékelik a legnagyobb áremelkedést?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Élelmiszer
 - Háztartási kellékek / eszközök
 - Ruházat / cipő
 - Szolgáltatások
 - Szórakozás
 - Egyéb:
-

20. Milyen közlekedési alternatívát választ a bevásárlás során leggyakrabban?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Tömegközlekedés
 - Autó
 - Kerékpár
 - Gyalogosan
 - Egyéb:
-

21. A háborúval járó üzemanyagár növekedés hatással van-e az Ön közlekedési szokásaira?

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Igen, kevesebbet használom az autót
- Igen, a mindennapokban tömegközlekedem
- Igen, jobban átgondolom, hogy mikor hova megyek autóval
- Nincs hatással
- Egyéb:

22. Az Ön életében mit befolyásolt leginkább az orosz -ukrán háború gazdasági hatásai?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Semmit
- Élelmiszerek szolgáltatás áremelkedését
- Energiaköltségek áremelkedését
- Közlekedés
- Egyéb:

Ezt a tartalmat nem a Google hozta létre, és nem is hagyta azt jóvá.

Google Űrlapok

2. Melléklet: Szerzői összefoglalás

PANNON EGYETEM
GAZDÁLKODÁSI KAR ZALAEGERSZEG

SZERZŐI ÖSSZEFOGLALÁS

A dolgozat címe: Az orosz – ukrán háború gazdasági hatásai Magyarország kereskedelmére és lakosságára	
Hallgató neve: Molnár Máté Miklós	NEPTUN kód: A6OU4C
Képzési szint: felsőoktatási alapképzés	
Szak: Gazdálkodás és menedzsment	Szakirány: Szolgáltatásmenedzsment
Témavezető neve: Dr. Szili-Fodor Dóra	Beosztása: projektmenedzser, adjunktus
Tanszék: Logisztika és Menedzsment Informatika Tanszék	

A szakdolgozatom témájának a szomszédos országban zajló az orosz – ukrán háború gazdasági hatásai adták a kiinduló pontot és ezt szűkítettem elsősorban hazánk kereskedelmére és kíváncsi voltam még a lakosságra is hatással járó következményekre. Már a konfliktus kitörésével érdekelt a téma és figyelemmel kísértem a történések alakulását, ezért döntöttem úgy, hogy szeretném ezt ebben tanulmányban bemutatni. A COVID-19 járvány után még teljesen ki sem lábalt a világ a sokkhatásból, egyből bekövetkezett egy újabb hatalmas következményekkel járó esemény, a háború. Ezért még napjainkban is aktuális és folyamatosan változhat a helyzet. Mint minden háború ez is hatalmas pusztításokkal és gazdasági következményekkel járt. Ez volt az egyik fő célja a dolgozatnak, hogy ezeket a gazdasági hatásokat bemutassam hazánk tekintetében. A másik fő cél pedig a lakosság helyzetének vizsgálata, hogy miként változott meg a háztartások kiadásai és a lakosság szemléletmódja a negatív következmények hatására. A dolgozat első részében szekunder kutatás alapján ismertetem a gazdasági okokat szakirodalmi források és szakértők által írt cikkek alapján. Itt kitérek hazai és globális szintre is, illetve röviden ismertetem a történelmi múltját a két országnak, amely számos konfliktust rejt az államok között. Továbbá a két ország fő kereskedelmi és export anyagait elemzem. Majd ezt követően a primer kutatásom során Google

Forms kérdőív alkalmazásával begyűjtött eredményeket ismertetem és elemzem. Érdekesnek találtam, hogy akik kitöltötték a kérdőívet, hogy vélekednek a fegyveres konfliktus okozta hazai gazdasági helyzetről és ők mely területeken veszik észre az esetleges negatív következményeket. Ezen eredmények ismeretében levontam a konklúzióimat és az előzetesen feltett hipotéziseimet vizsgálom, hogy igaznak bizonyultak-e vagy a kutatás megcáfolta azokat. Sajnos a háború még 2024 májusában is javában zajlik és nincs kilátásban a békekötés és a megegyezés ezért nem tudjuk kijelenteni, hogy a jövőben nem éri a lakosságot új, nem várt fordulat. Összefoglalva a dolgozat bemutatja a mindennapi életben érzékelhető változásokat az átlagember tapasztalatain keresztül és magyarázatot ad a változások miéértjére.